

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de vitiis

Wilhelm <Lyon, Prior>

[Basel], nicht nach 1475

Incipit tractatus de peccato lingue

[urn:nbn:de:bsz:31-308070](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-308070)

oportet ab alijs portari. Unde in prouer. Homo indigēs
 misericors est. ideo aliqui defectib⁹ aliorum ita defacili ira
 seuntur. quia suos non agnoscunt. Seneca. Regum ami-
 mos induimus. Illi obliti sue infirmitatis aliene deserui-
 unt. quasi iniuriam acceperint Aug⁹. Irascere seruo tuo
 ne peccet. irascere tibijsi ne pecces. **S**eptimū remediū
 est consideratō finis nostri mortis. scilicet et eoruz que post
 mortem secuntur. Unde ecclī. xxviii. Memento nouissimo-
 rum. et desine inimicari. Et subditur. Memento timores
 domini. et ne irascaris proximo. **D**ecimū remediū est
 consideratio pprie impotentie. mlti sunt qui ideo iram ser-
 uant contra proximum suum. quia reputant de deus esse
 non vindicare se de eo qui eis iniuriatus est qui attendere
 debent q̄ nec eciam potestatem habent defendendi se a mu-
 seis et a pulicib⁹. Unde Aug⁹. Homo tibi conuiciuz di-
 cit. et tumes. et iratus es pulicib⁹ resiste vt dormias. **¶**

Explicit tractat⁹ de ira Incipit tractat⁹ de peccō lingue

Ultimo inter peccata dicendū est de peccato lin-
 gue. quia istud peccatū remanet post alia pec-
 cata. Mlti cauent sibi de alijs peccatis qui non
 cauent a peccato lingue. Agemus autem de pec-
 cato lingue hoc modo. **P**rimo agem⁹ de custodia lingue in
 cōmuni. **S**ecundo enumerabim⁹ diuersa peccata lingue
 et de vnoquoq; eorum secundum ordinem prosequemur.
Tertō vtro tangemus de remedijs contra peccatū lin-
 gue. **D**e hijs que debent mouere ad diligentem cu-
 stodiam. **P**rima pars

Multa vero sunt que deberent hominem mouere ad
 diligentem custodiam lingue. **P**rimū est. q̄
 dñs hōmez in lingua honorauit pre ceteris crea-
 turis. Nulli em creature dedit deus linguaz materiales ad
 vsuz loquele nisi hōmi. q̄ non parū honor est. nec paruuz

601

bñficiū istud esse magnū . cogita si mutus esses quantū
beneficiū putares si redderet tibi loquela . Plus enim
amares hoc q̄ daretur tibi infinita pecunia . Unde valde in
gratus est homo qui peccando deum in honore in membro
illo in quo deus hominem pre ceteris creaturis honorauit
Secūndum est hoc . q̄ lingua quantum ad vsū loquele
organum est ratōis . verbum vero nūcus est ratōis . si
cut dicit Aug⁹ . et in solis ratōz hñtib⁹ inuenit⁹ naturalē
Unde a ratōne regi debet . et solum ad imperium ratōis de
bet lingua exire ad actum loquele . Indecens est q̄ ratōis
nunciū sine ratōne mittatur . Et ex quo secundum psal
mistam cōparatus est iumentis insipientibus . et similis fa
ctus est illis de iure vero posset ei a deo auferri vsus loq̄le
ad iumentū em̄ n̄ pt̄nz loq̄la . Terciuū est . q̄ aues q̄ nō rece
p̄t t̄m bñficiū in lingua q̄ntuz hō . nec aliquē mercedē a
deo expectant pro vsu lingue sue . laudant creatorem suū
Unde mltum potest deus offendi . si homo ei in lingua cō
tumeliam irrogat . ex quo congregatō auū eum laudat .
Quartū est hoc . q̄ lingua est mēbruz valde nobile ⁊ in
quo indecens omnis immundicia . nulla autēz immundicia
maior est immundicia peccati . ymmo non reputat⁹ corpo
ralis immūdicia cōparatōne ad peccatū . Unde . Math . xi
Non lotis manib⁹ non co . ho . Diligenter ergo custodien
da est lingua . ne a peccato inquinē . Qui autem non plus
timet inquinare linguam suā peccato . q̄ cetera membra .
porcus videtur p̄cius qm̄ homo . Porcus em̄ rostrum in
lucum ponit sic et pedem . nec magis parcit ori qm̄ pedi ho
mo q̄ non timet inquinare os suum p̄tō vult canis macelli
solet habere sanguinolenta . Abominabilis etiam homini
bus p̄t esse ideo . qz nō pmittit in os suū intrare ea q̄ im
mūdicia sūt muscis ⁊ pulicib⁹ dyabolū eē pmittit excreare
sibi in gulaz ⁊ immūdiciaz p̄tī sputū dyabli ē p̄ci⁹ tollan
da est excreatō leprosi i ore q̄ excreatō diabli mltū turpis
est qui dia⁹ q̄ immūdiſsim⁹ ē pmittit nidificare in ore suo

Quintum q̄ debet hominem mouere ad diligentem eu-
stodiaz lingue est officiu ad qd̄ lingua deputata est. Est
enim deputata ad orandum. et ad deum laudanduz ad su-
sceptōz corporis et sanguinis cristi et ad pertractāda ver-
ba sacra quoz q̄libet lingue sanctitatem magnam requirit.
Oratō magnam sanctitatez lingue requirit. quia secun-
duz **G**rego^m. Cuz indignus ad intercedendū mittit̄ ira-
ti iudici animo ad deteriora prouocat̄. **U**nde lingua que
tociens deum offendit non defacili in oratōne exauditur.
Laus eciam dei similiter sanctitatem magnam requirit.
quia non est sponsa laus in ore peccatoris. **V**t dicit̄ in ec-
clesiastico **D**ominū eciaz corpus quod in ore recipit̄ san-
ctitatez magnaz requirit. **U**nde sicut multum peccaret.
qui in calice vbi corpus cristi recipitur lutum immūdū po-
neret. sic multuz peccat qui os suum in quo corp⁹ cristi re-
cipit̄ per peccatū inquinat. **V**erba eciaz sac̄ que in ore ho-
minis debent versari sanctitatem similiter oris requirunt.
cum sint reliquie. **U**nde **M**ath. vij. **S**anctū ueatur vbi
domin⁹ ayt. **N**olite sanctum dare canib⁹. **S**i vestes que
dominicuz corpus tetigerunt pro reliquijs habentur. mul-
to plus verba que ex ore eius processerunt. **N**ō verba do-
mini reliquie. sint probant̄ miracula spiritalia que per ea
fiunt. **C**eci enim illuminantur. **U**nde preceptum domini
lucidū illūinat oculos. et mortuū spiritaliter viuificat. ut
Unde **J**oh. v. **V**enit hora et nūc est q̄ndo mor. rē **I**nter
alia membra os maxime videtur esse deputatū diuino offi-
cio. et bene iustum esset cū dominus omnia membra homi-
nis fecerit vt saltem vnū membrum sibi mundū seruaret̄
vnde seruietur ei. **S**extū est hoc q̄ lingua custodita.
anim⁹ custoditur. **U**nde **P**rouerb. xij. **Q**ui custodit os
suum custodit animam suam. homo qui os suum non custo-
dit est quasi ciuitas absq; muro. **U**nde prouer. xv. **S**i-
cut vrbs patēs et absq; muroz ambitu. ita vir qui non
potest in loquendo cohibere spm̄ suū. **E**st sicut castrum vel

dominus etiam absque porta. Unde legitur in vitis patrum
Quidam senex cum quibusdam fratribus ad beatum anto-
 nium. et audiuit multa ab illis in via de sacra scriptura et de
 operibus manuum suarum. sed ipse per omnia tacebat.
 et cum venissent ad antonium. dixit antonius semi. **B**o-
 nos fratres habuisti comites itineris tui. **A**t ille. bo-
 ni sunt quidem. sed habitatio eorum non habet ianuam. Qui
 vult intrare in stabulum eorum. et soluit asinam. Qui vult
 custodire castrum aliquod oportet quod diligentiam habeat
 circa hostium porte. Unde ibi turres solent fieri. etiam in
 claustris ad portas custodes consueuerunt poni. Sic qui
 vult custodire animam oportet quod diligentiam adhibeat cir-
 ca custodiam oris. homo etiam os non custodiens est vas ab-
 sine operculo. et ideo immundus iuxta illud numeri. vas non ha-
 bens operculum vel ligaturam immundus est. Est etiam velut
 equus absque freno. et navis sine gubernaculo. unde. **J**aco-
 bi. iij. Sicut equus freno in ora mittimus ad consencien-
 dum nobis. et omne opus eorum circumferimus. et na-
 ues quamuis magne sint et a ventis validis mimentur cir-
 cumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis
 velint ita et lingua quidem modicum membrum est et ma-
 gna exaltat id est ad magna premia vel tormenta ducit.
Septimum est promitas ad malum que in lingua est. quam
 insinuat **J**aco. iij. dicens Omnis natura bestiarum. et vo-
 luerum. et serpentum et ceterorum domatur et domita sunt
 a natura humana linguam autem nullus hominum domare po-
 test. Et subditur est enim inquietum malum plena veneno
 mortifero. Et in eodem. iij. Lingua nostra ignis est vniuer-
 sitas iniquitatis. quia per eam cuncta facinora aut concu-
 rantur ut latrocinia stupra. aut patrantur. ut peruerbia. aut
 falsa testimonia. aut defenduntur. ut cum quilibet scelus suum ex-
 cusat quod admisit. Lingua enim in hinc est siue in lubrico
 et ideo de facili labitur ideo scriptum est **E**ccli xiiij. **D**eus vir qui
 non est lapsus verbo ex ore suo propter puritatem quam in lingua est potest sal

in ore paruulorum qui baptizantur ad ostendendum quod mem-
 brum illud defacili putrefiat et vermibus viciorū scaturiat /
 propter eandem causam spūsanctus in linguis igneis apparuit
 potest quod in manibus vel alijs membris. ut ostenderet quod membris il-
 lud maxime inflammatum erat igne infernali. **¶** Non necessarium
 erat multum ut igne celesti inflammaretur propter eandem causam
 etiam cum manus et cetera membra in patulo sint. lingua tamen
 clausa est quod dāmon a natura et merito cum prope fallitatem suam
 et pronitatem ad malum bene inclusione indigeat. **¶** Acta
 um quod deberet hominem mouere ad diligentem custodiam
 lingue est hoc. quod lingua multum potens est ad nocendum quod
 potestatem nocendi vult ostendere **¶** Jacobus quoniam linguam ig-
 nem vocat **¶** Iacobus. iij. Ignis enim inter omnia elementa po-
 tentior est ad destructionem. Eandem etiam potestatem insi-
 nuat quando dicit. quod lingua inflammat rotam natiuitatis
 nostre inflamata a gehēna **¶** Ineli. super illud a gehēna id
 est a suggestione dyaboli. Rota autem natiuitatis vocatur
 vite p̄ntis cursus. **¶** Potestas nocendi que est in lingua
 apparebit si ostendat quod noceat. et quod tū noceat. et quod velociter
 et quod modis. Noceat autem lingua et ipsi loquenti et ei de quo lo-
 quitur. **¶** Ipsi vero loquenti noceat multipliciter. **¶** Primo. gra-
 ciam dei auferendo. **¶** Unde **¶** Bern. Leuis res sermo. sed gra-
 uiter vulnerat aptissimum euacuandis cordibus instrumē-
 tum. aufert etiam gratiam hominū. **¶** Unde ecci. xx. Sapiēs
 in verbis amabilem se facit. gratia autem fatuorum effundet.
¶ Proverb. x. Honor et glā sensati in sermone / lingua im-
 prudentis subuersio illius nulla bestia a deo noceat homini-
 bus sicut lingua. si non custodiatur. **¶** Os vni mali consi-
 liarij vel suggestoris quandoque destruit vnam totam patriam
 quod non facerent centum lupi. **¶** Centum etiam tepla spiritua-
 lia vel pla p̄ irā accēdit lingua vna. **¶** Lingua etiā vni aduo-
 cati destruit abbatiam vnā vel eē archiep̄atū vnū dū facit il-
 lud pomi in manū alie quod ex parte dyaboli est. **¶** Non ecci. xxvij
¶ Lingua scia multum commouit et disperdet illos de gēte in gētem

Ciuitates munitas diuinitus destruxit. Documentum vero
 q̄ facit lingua valde magnū est. Vnde eccl̄. xxviii. Multi ce-
 ciderunt in ore gladij. sed non sic qui interierunt per lin-
 guam qui em̄ intereunt per linguaz morte anime intereunt.
 Illi autē qui gladio corpore intereunt. Item in eodē Fla-
 gelli plaga liuorem facit. plaga autem lingue om̄met ossa
 cordi enī letale vulnus infligit. Multis eciaz modis nocet.
 Nocet em̄ occulte. et ideo cōparatur serpenti. vnde acue-
 runt linguas suas sicut serpentes ne as. tē. Nocet etiā a re-
 motis ideo sagitte comparatur. Gere. ix. Vbi dicitur Sagit-
 ta vulneris lingua eorū. Item in jere. Extenderūt linguam
 suam quasi arcum mendacij et non veritatis. Lingua enim
 que est in gallia nocet ei qui est vltra mare dū euz infamat.
 Item existens in terra nocet ei qui est in celo dūz dominuz
 et sanctos blasphemiat. Vnde in ps̄. Posuerūt in celuz os su-
 um. et lingua eorū trāsiuit in terra. Nocet eciaz lingua prox-
 imo. et ideo gladio cōparatur. Vnde in ps̄. Exacuerunt vt
 gladium linguas suas. Et iteruz. lingua eorum gladius
 acutus. Velociter eciaz nocet lingua. Vnde. Ber. loq̄ns
 de illo verbo Veloces pedes eorū ad effu. sang. dicit vtqz
 tam veloces q̄ velociter currit sermo. vnus est qui loquitur
 et em̄ vnū verbuz profert tñ vnū verbum vno momento
 multitudine audientium dū aures inficit animas interfi-
 cit. Nono q̄ debet homines mouere ad diligentem custodiā
 est hoc q̄ lingua nisi diligenter custodiatur primo seuit in
 dñm suum. Vnde prou. xviii. Os stulti contritio eius. Et
 xxvi. Os lubricum operat̄ ruinas. Decimo est cruciat⁹ lin-
 gue quem sacra scriptura commemorat. Luc. xvi. Vbi dicit
 diues qui erat in inferno. pater abraham miserere mei tē.
 Ideo cruciat⁹ lingue specialit̄ exprimitur. vt peccatum
 lingue specialit̄ declinetur. Sicut cruciat⁹ lingue specialit̄
 exprimitur. Apoc. xvi. vbi sic legitur q̄ manducauerūt linguas
 suas pre dolore. et blasphemauerūt deuz celi pre doloribus
 et vulneribus suis. Non dicit q̄ manducauerunt manus suas.

sed linguas suas eadem de causa qua prius. Undecimo est
 difficultas custodiendi linguam propter quam difficultatem
 legitur in vi. pa. de quodam sancto qui clamabat. Domi-
 ne deus meus libera me a lingua. **Eccī. xxi.** sic legitur Quis
 dabit oris meo custodiam. et super labia mea signaculum cer-
 tum ut non eadem ab ipsis et lingua mea perdat me. Et
 in ps. Domine labia mea aperies. **Et itez.** Done domi-
 ne custodiam oris meo. Et proū. **Hominis est preparare ani-**
mum. et domini est gubernare linguam. **Duodecimo est**
utilitas magna que sequitur ex custodia lingue que uti-
litas insinuat. Proū. **xii.** ubi sic legitur. Unusquisque de
 fructu oris sui recipit bonū. Non est autem ita pauper qui
 in breui non possit ditari de fructu oris sui. si illud dilige-
 ter excoleret. De his fructibus dictū est in tractatu de ac-
 cidia in ca. de ocio. **Utilitas bone lingue inuenit.** Proū.
x. ubi sic legitur. Vena vite os iusti propter utilitatem huius
 membri potius apparuit spiritus sanctus in linguis quam in
 manibus vel alijs membris membrū enim utilius voluit sibi eli-
 gere. **Tredecimū est periculū** quod nisi lingua custodiat sine
 custodia enim lingue non potest homo bonus fieri. et si bonus
 est fit malus. **Ad primū videtur pertinere illud Job xi.** Nū-
 quit verbosus iustificabitur. **Et greg.** Vera sententia est
 quod legitur cultus iusticie silentium. **Et leuit. xv.** Vir qui pa-
 titur fluxum sanguinis immundus est. **Ido dicitur iac. j.** Si
 quis putat se religiosum esse non refrenas linguam suam a ma-
 lo. sed seducens cor suū huiusmodi vana est religio. quia vadit
 in nichilū et valde nichilū. **Et in ps.** Quis est homo qui
 vult vitam. quasi aliquis respondisset. ergo subdit prohibe
 linguam tuam a malo. et proū. **xviii.** **Mors et vita in ma-**
nibus lingue. **Et math. xii.** ex verbis tuis iustificaberis et ex verbis
 tuis detinaberis. **Ad piculū illud ostendendū valz quod legitur de se-**
cundo pho quod cum redisset a studio athenensium et mater eius interpel-
laret eum de turpitudine et instaret. ipse dixit. Non intra-
 bo vnde exiit. quod intelligens mater. dolore mortua est. **Et**

604
ruine dixit ille. **Q**uid est optimum et quid potissimum ver-
bū. et perpetuo silentio se dampnauit. **S**i eciaz aliquis est
in bono statu. nisi linguam suam custodiat cito corruet. **V**n
Prouerb. xij. **P**ropter peccata labiorum ruina proximat
malo. **I**deo dicitur eccl. xxviii. **B**eatus est qui tectus est a
lingua neque. **D**ecimūquartus est magna pars nostre boni-
tatis in custodia lingue. **V**nde **I**ac. iij. **S**i quis in verbo
non offendit hic perfectus est. **D**ecimūquintus est hoc
est magna pars sapientie in moderatōne ipsius lingue con-
sistit. vnde **P**rou. xvij. **Q**ui moderatur sermones suos do-
ctus et prudens est. **E**t eiusdē x. **Q**ui moderatur labia sua
prudens est. **N**on solū prudens est vel prudentior. sed ecia
prudētissimus prudens est qui loquitur quando loquēdū est.
Vnde eccl. xx. **H**omo sapiens tacebit vsq; ad tempus. **P**ru-
dencior loquitur talia qualia debet loqui. non loquitur verba
pura a falsitate et proximi nocumento et a contumelia dei
vnde **P**rouer. xv. **S**ermo purus pulcherrimus est. **P**rudē-
tissimus vero est ille qui modum seruat in vrbis qui scilicet
dilecter loquitur absq; clamore et asperitate quod non parum
est utile. vnde **P**rouerb. xvj. **Q**ui sapiens est corde appel-
latur prudens. et qui dulcis est eloquio maiora repiet ma-
gis enim proficiunt qui habent dulcedinem lingue quam qui
hnt sapias magnā in corde. **S**ed videtur quod potius salomon
debiuit dicere. **Q**ui moderatur cor suum prudens est qui mo-
dum seruat etc. **A**d quod respondendū est. quod non potest esse h-
mōis moderatō absq; cordis moderatōne. **F**olia enim non po-
ssunt se habere ordinate radice commota. et ille maxime
dominatur animo suo qui adeo habet eū in potestate sua quod
non licet ei uti armis esse patissimis in sua defensione que sūt
verba. verbis quasi sagittis hostes delonge percutimur.
Notandum quod in moderatōne predicatōnis habendū est
respectus ad quinq;. **S**peciali autem ad personarū que lo-
quitur. vnde in **P**rouer. non decent stultum verba com-
posita et ad materias de qua homo loquitur. **V**nde **I**ero.

Materias grandes ingenia parua nō sustinent. et ad personam cui homo loquitur. quia sicut dicit gregorius. si capacitatem auditorum formandus est sermo doctorum. et hoc quantum ad prolixitatem sermonis. et quantum ad sublimitatem. Sunt qui minus capacibus tot et tanta dicere volunt quam ipsi nichil retinent. Isti volunt mittere dolium unum vini in lagenam unam vel in cyphum unum. Quarto respectus est habendus ad temporis oportunitatem. unde ecclesiasticus. xxviii. Ex ore fatui reprobabitur parabola. quia non dicit eam in tempore suo. Et in proverbia. xv. Sermo oportunus optimus est. Quinto habendus est respectus ad feruorem. Unde ecclesiasticus. vij. Noli esse iustus multum. Sunt qui querunt enses ad muscam occidendam. et securim ad ouum frangendum. qui se ad minimam negligentiam cum tanto feruore mouentur sicut si esset magnus peccatus qui raro expedit fieri. etsi in casu multum conandum sit. esse contra paruas negligias quando alii corrigi non possunt. Gregorius super ezechielem. Obsecro disce qualiter unumquemque alloqui debeas quem corrigis. et noli in parte ista ambulare in sensu tuo. immo in furore tuo. **D**ecimosexto debet modo ad custodiam lingue exhortatio sacre scripture. Ut est illud ecclesiasticus. xxviii. Ori tuo facito ostium. et ibidem verbis tuis facito statera. et freno os tuo rector. Adtende ne forte labaris in lingua. Et in ecclesiasticus. xv. Ne temere quam loquaris. ne cor tuum sit velox appropinquandum sermones coram deo. Et proverbia. iiii. Remoue a te cor prauum. **D**ecimoseptio debet mouere ad custodiam lingue exempla. ut est illud i. Regum. iij. Creuit samuel et dominus erat eum et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et in descriptione viri iusti dicitur in psalmo. Et folium eius non defluet. Et alibi in psalmo. Dixi custodiam vias meas. ut non delinam in lingua mea. **D**ecimooctauo debet homines mouere ad custodiam lingue hoc. quod oportebit verba nostra transire per districtum iudicium dei. Ideo debent hec verba nostra saltem transire per iudicium nostrum. **V**n in psalmo

609

Dicitur de lingua iusti q̄ loquit̄ iudiciuz idest sententiaz
examinatā Et vt breuiter dicā sicut per loquelam p̄pen-
dit̄ Vtrū aliquis sit gallic⁹ vel teutonic⁹ vel alterius na-
tōnis vnde in euangelio Vere ex illis es. Naz et loquela
tua manifestū te facit Sic per loquelaz p̄pendit̄ in aliquo
vtz sit bonus vel malus vnde eccl̄. iij. In lingua sapien-
cia dimoscit̄. Item in eccl̄. xxviii. Ante sermonē nūq̄ lau-
des vix hoc em̄ temptatō est hominum Vero Inponde-
re verbez probatō existit humane vite

De xxiii. peccatis lingue. Secunda pars

Octo de custodia lingue in communi. Consequenter
enun̄ crāda sūt diuersa peccata lingue vt de hīs
prosequam̄ ex quibz xxiii enumerare sufficiat.
que sunt / blasphemia / peccatū m̄muris / peccati defēsiō / per-
iurū / mendaciū / detractio / adulatio / maledictio / comiciū
contentō / horoz derisio / prauū cōsiliū / peccatū semmanciū
discordias / peccatū bilinguiū / rumor / iactancia / secreti re-
uelatō / indiscreta cōminatō / indiscreta promissio / ociosum
verbū / multiloquiū / turpiloquiū / scurrilitas / indiscreta ta-
curnitas ¶ Et primo prosequim̄ de quatuor primis qz
illis directe peccatur in deum inter que incipiam⁹ de pec-
cato blasphemie quia maius est de quo peccato hoc modo
agem⁹ ¶ Primo notificabim⁹ peccatū istud ¶ Secundo
ponem⁹ ea que valere possunt ad deū huius peccati Ter-
cio dicemus de personis que videntur esse consencientes
blasphemantibz. Quarto tangemus aliquit̄ specialiter de
spirituali blasphemia ¶ Notandū secunduz Aug⁹ blas-
phemia est quando aliquid attribuit̄ deo qz dei non est vel
quādo negatur de deo qz ipsius est. vel quando aliquis sibi
vsurpat qz dei est. Nos autem hic blasphemiam intelligi-
mus verbū in contumeliam dei prolatū vt euz aliquis ira-
tus vindicare se volēs de deo aliqua membra de ipso nomi-
nat que nominanda non sunt Multa enim sunt que possunt
valere ad deū huius peccati Primuz est pena qua legit̄

dominus punisse blasphemos . de qua pena legitur **Leuitē .**
xxiii. **E**cce egressus filius mulieris israelitis que peccat
rat de viro egipto iurgatus est eū viro ysrlica . **C**ūqz blas
phemassz nomen domini . et maledixissz ei . adductus est ad
moysen miseruntqz eum in carcere donec no ssent qz iuberz
dominus . **Q**ui locutus est ad moysen **E**duc blasphemū ex
tra castra et ponent omnes qui audierūt manus suas sup
caput eius . et lapidabit euz populz vniuersus . et deinde
promulgauit leges de pena blasphemoz dicens . **L**oqueris
ad filios isrl . homo qui maledixit deo suo portabit peccatum
suū . et qui blasphemauerit nomen domini morte mo
riatur . lapidibus obruat eū omnis populi mltitudo . **D**e
pena etiā blasphemie exemplū refert gregoz in dyalogo .
qz quidaz rome tenere dilexit quendaz puez quinqz an
noz . qui consuetz erat blasphemare nomen domini sui sta
tim quando animo eius aliqd obsterisset **Q**uadaz die cū pa
ter eius teneret eum in brachijs clamauit puer . nigri ho
mines veniunt qui me tollere volūt . **Q**ui cū hoc dixisset
nomen domini blasphemauit . et statim animam reddidit .
Si deus in puero quinqz annoz peccatū istud sic vindica
uit . nūqz parcat adultis et discretis qui hoc peccatū cō
mittūt . peccatū illud etiā frequēter punit in presenti vel
spirituali vel corporali . **S**pirituali quia mltociens subi
tanea morte moriuntur hōmes blasphemijs assueti . **V**nde
proū . **xx.** **Q**ui maledicit patri vel matri extinguet lumen
eius in me . te . patri maledicit blasphemz dū domino ma
ledicit . matri qui blasphemat triūphātē eccliaz que mater
nostra est . et ideo lux eius in medijs tenebris extinguetur
quia in peccatis suis morietur . peccatū hoc vix dimittit
Juxta illud math . **xij.** **S**piritus blasphemie non remitte
tur idest vix remittetur . vnde peccatum in mortem vel ad
mortem dicitur **Eccl̄i xxiii.** **E**st alia loquela in mortem non
inueniatur in hereditate iacob . **P**remiserat auctoz de lo
quela iuramenti et subdit **E**st alia loquela econtrario **x.**

Blasphe^mia contraria dicitur esse iuramento. quia in iura-
 mento nominatur deus. in blasphemia dyabolus. In iura-
 mento quando fit eo modo quo debet honoratur deus quan-
 do nome eius ad confirmatōnem veritatis assumitur. In
 hoc enim ostenditur q̄ deus veritatis est cultor et auctor.
 In mortem vero blasphemantis dicitur esse q̄ frequenter
 moriuntur blasphemii in peccato. Unde blasphemii multum
 deberent rogare viros sanctos vt orarent deum vt sibi di-
 mitteretur peccatum illud. non enim impetrat quicūq; re-
 missionem peccati huius ymmo oportet hominem esse ma-
 gni meriti. Unde Joh. ultimo. est peccatum ad mortem non
 pro illo dico reget quis idest quibusq; pena etiam corpo-
 rali pūitur frequenter peccatum blasphemie q̄ aliud pecca-
 tum. Unde accidit q̄ lusorib; qui deum blasphemant facies
 quandoq; p̄osteratur. Cui dam eciaz militi duz occasione
 iudi per oculos dei iurare p̄prius oculus a capite exilijt
 et in aleaz cecidit. **S**ecundo potest valere ad det. huius
 peccati. si ostendatur ingratitudo magna que est in eo qui
 blasphemat. Dupli vero ingratus est blasphemus. et quia
 in mēbro illo deum inhonorat in quo deus pre ceteris crea-
 turis honorauit hominem. scz in lingua illa et q̄ mēbra illa
 infirmitatis humane. que p̄pter salutem ipsius assūpsit ip-
 se ad contumeliaz dei nominat et ingratus est de beneficio
 incarnatōnis et quasi deus non satis fuerit affectus deu-
 melijs a iudeis pro amore ipsius ipse ad hoc contūelias sup
 contūelias addit. In hō ec̄ deterior est iudeis. qz ipsi con-
 tumelias affecerūt eū mortales et infirmus et in statu hu-
 militatis. sed blasphemus deum contūelias afficit imortales
 et regnantes in celis. Iudei aliquantulus per ignoranciā ex-
 cusantur. Nesciebant em̄ deus esse quē contūelias afficie-
 bant. si em̄ cognouissent nūq̄ dominus glē crucifixissent
 blasphem; vero eū contūelias afficit quē credit esse deus.
Tertio debet cohibere a peccato isto hō. q̄ blasphem; vi-
 detur esse deterior omnibus creaturis. alie em̄ deū laudāt

et benedicunt ostendendo potencies eius et in bonitatez et
 sapiencias. et alios ad laudandum inu tant. **Unde greg?**
Mix est qualr homo deuz non laudat euz omnis creatura
 ad eum laudandum semper inu tet. **Und** valde miser est
 blasphemus qui specialr ppter hoc linguaz accepit vt deū
 laudaret. qui deum non laudat. sed contra ad monitōnez
 aliaz. creaturaz deum blasphemat. **Quarto** debet cohibe
 bere hominē a peccato isto magntudo huius peccati que
 mltis circūstancijs potest manifestari. **Primo** ex hoc q
 in isto peccato infertur contumelia deo in ppria persona. et
 cui alijs peccatores contumeliam inferunt in rebus suis.
Fur vel raptor contumeliaz inferunt deo in possessionib?
 seruoꝝ suoꝝ. homicida in seruis eius. s; blasphem? infert
 ei contumeliaz in ppria persona. et ideo non parz displicet
 deo peccatum blasphemie. **Multum** displicet principi quā
 do infertur ei contumelia in subditis eius. sed amplius
 displicet quando in eo qui est de ppria familia. sed longe
 amplius qñ in filio vel flia. sed super omnia ista quando in
 fere ei contumeliaz in ppria persona. **Secūdo** potest oste
 di magntudo hui? peccati per sublimitatez psone cui bla
 sphemia infertur. secūdum em sublimitatez psone cui in
 fertur aliqua offensa augmentat offensa. **Magna** offē
 sa est cū comūcium dicat alicui burgenli. sed maior si di
 cat militi. sed lōge maior si dicat principi. ergo in infim
 tum maior est si i infimū maiori dicat. **Unde** cū in peccato
 blasphemie comūcium dicat deo qui in infimū maior est
 omni dño terreno. peccatū illud nimis magnū est. **Ter
 cio** facit ad magntudinem hui? peccati hoc. q in peccato
 isto dei contumelia principalr intenditur. **Alij** peccatores
 etsi contumeliam inferāt deo tam ppē volūatez et intentōz
 eorū est contumelia illa et bene vellent abstinere a contūe
 lia si possent habere delectatōnez qm querunt absq; contu
 melia illa. **Sed** blasphem? in contēptum et contumeliā bla
 sphemat volēs se vindicare de deo. cū tñ de? sine culpa sit.

Quarto facit ad magnitudines huius peccati pueritas magna que est in peccato isto. **A**ltum enim peruersi sunt homines blasphemii qui bona que agunt sibi attribuunt. mala vero deo ascribunt. cum e contrario mala propter culpas eorum eis eueniant. omnia vero bona ex gratia dei recipiant. **Q**uinto facit ad magnitudinem huius peccati magnus contemtus qui est in blasphemantibus. qui manifestari potest ex hoc quod ipsi dicunt quod non possunt blasphemiam cohibere. **S**i autem queratur ab eis ut aliquando conuicius dixerint episcopo vel archiepiscopo vel principi alicui ipsi respondent quod non immo multi sunt qui dicerent se nunquam dixisse conuicius alicui gartoni. nisi prius dixerit eis. et tamen non possunt abstinere sicut ipsi dicunt. ne deo contumelias dicant. **M**ira insania potest aliquis abstinere ne dicat contumeliam gartoni. nisi ille meruerit. tamen dicit se non posse abstinere quando regi glie contumelias dicant. eum tamen ipse nunquam ei conuicius dixerit. nec aliquid mali meruerit. **M**agis proculdubio videtur contumelias dicere deum quam garciones unum. **S**exto facit ad magnitudines huius peccati. quod hoc peccatum est in patres celestes et ideo morte dignum. **U**nde **M**atth. xv. **Q**ui maledixerit patri vel matri mor. mor. **B**lasphemi sunt illa generatio. de qua legitur **P**rouerb. xxx. **E**st generatio que patri suo maledicit. et matri sue non benedicit. **B**lasphemi etiam assimilatur ea in filio noe qui uerenda uelanda patris fratris suis ostendit propter quod filius eius maledictiones suscepit. ut legitur **g**en. ix. **Q**uinto debet cohibere homines a peccato isto hoc. quod blasphemiam peccatum dyabolicum est. est quasi peccatum et loquela infernalis. cuius signum est horripilatio quam facit peccatum istud audientibus. **U**nde **eccl.** xxvii. **L**oquela multum iurans horripilationem capitis statuet. et irreuerentiam ipsius obturationem aurium. **U**nde satis uidetur quod dyabolus in blasphemis loquatur. quando ex hoc audiens horripilationem habet sicut aliquis a theutica lingua theutumie perpendit. sic blasphemus ex loquela

ista de familia dyaboli esse discitur et ad infernum vide-
 tur pertinere. **V**nde sicut dictum est petro **Math. xxvi**
Vere tu ex illis es. nam et loquela tua manifestum te fa-
 cit. sic potest dici blasphemus Vere tu de inferno es. nam et
 loquela tua mani. te facit. **V**nde illi qui in inferno erunt bla-
 sphemabunt deum propter magnitudinem doloris. **vñ apo?**
xxvi. Blasphemauerunt deum celi pro deo. suo. et vulneribus
 suis. **S**icut filij dei assuescunt benedictioni et laudi diuine
 volentes addiscere officium in terris quod facturi sunt in celis
Sic filij dyaboli assuescunt blasphemis addiscentes in mun-
 do isto officium quod facturi sunt in inferno. **S**exto debet
 cohibere hominem a peccato isto hoc. quod blasphemia dei con-
 uincium est deum a propro suo ipsi. et ideo non defacili desequi-
 tur homo remissionem huius peccati. **Ecc. xxii.** Mittens
 lapidem in volatilia deiciet illa. sic et qui conuinciat ami-
 co dissoluit amicitiam **A**d amicum et si produxeris gladium
 non desperes enim regressus ad amicum. **S**i apparuerit
 os triste non metuas est enim concordantia excepto conu-
 itio. et improprio. et superbia. et misterij reuelatione **A**d
 hanc **N**obiles post magnas guerras postquam in bello se lese-
 rint amici efficiunt. si quis vero aliquid conuincium dixerit
 eis toto tempore vite sue memores erunt conuincij illius. **S**i
 conuincium unum deum alicui cum tanta difficultate recedit a
 corde illius. quantum timere possunt sibi illi qui regi glie roci-
 ens conuinciat sunt qui delectant deum blasphemando. iudeis
 videntur deteriores qui in consuetudine habebant. quod audita
 blasphemia aures obstruebant sibi. vnde super illud **Actu**
vii **C**oticuerunt aures suas. ne blasphemiam audiret **I**n signum
 etiam doloris scindebant vestimenta sua. vnde super illud.
Math. xxvi. **T**unc princeps sacerdotum scidit vestimenta
 sua **G**losa **M**os est iudeorum cum aliquis blasphemie audiret
 scindere vestimenta sua **C**anis etiam peiores videntur **C**anis
 enim non mordet dominum suum nec dilacerat **I**psi vero dilacerant
 dominum dum eum blasphemant **I**psi eodem ore quo vinum

a deo creatum biberunt. incontinenti eum mordent et con-
 tumelijs afficiunt. similes canibus rabidis qui manus que
 sibi panem porrigit mordet. **B**lasphe-mia eciam maius pec-
 catum videtur q̄ heresis. quia hereticus credit de deo ve-
 ra esse que loquitur. **B**lasphe-mus vero contra suam consci-
 entiam de deo dicit q̄ scit non esse dicendum. **N**ec solū
 blasphemī culpabiles sunt apud deū. sed eciaz illi qui tol-
 lerant hoc peccatum. cum prohibere possint. ut pater ma-
 ter qui non corrigunt filios blasphemātes. et quos hac de
 causa amittunt. dominus autem eos interficit. ut pa-
 tet in predicto exēplo gg. ij. prius positi in eodem capitu-
 lo. **S**imili illi culpabiles sunt qui permittunt contumeliaz
 deo fieri in domibus suis. cum prohibere possint. **N**ullus ho-
 mo timens deū permetteret alicui q̄ sanctū crederet deus
 meliam inferri in domo sua ex quo possit homo prohibere q̄n-
 to magis tollerare non debet ut creatori suo contumeliam
 inferatur in domo sua. **N**ix potest homo pati ut eorū eo
 fiat cōuicius patri suo vel domino suo terreno. **Q**uomodo
 ergo possunt pati. q̄ eorū eis conuiciū dicatur de patre
 suo celesti. **N**ūq̄ culpabilis est qui permetteret in cellario
 suo tēplū alicui demoni fieri. et in ipso sacrificari. **N**onne
 taberna in qua luditur vel blasphemat tēplū dyaboli est
 quo deus exhonorat. **Q**uomodo ergo possunt sustinere h̄
 qui veram fidem habent. dñi eciam culpabiles sunt qui in
 terra sua thia pmittūt fieri. **S**ic ille culpabil' est qui in ter-
 ra sua paganorū ydolatriaz tolleraz. blasphemā em ydolatria
 deterior esse videt in h̄. q̄ ydolatria honores suū aufert. sed
 blasphemus nō solū honore aufert. s̄ et otueliā infert. **M**ag-
 na peruersitas principū qui bona subditorū suorū accipi-
 unt q̄n deus hoc prohibet. **Q**uando vero possunt accipere
 ad honores dei et salutem animarū nolūt. domini possunt pe-
 naz pecuniarū imponere meritorie illis qui blasphemant.
Non sunt etiam sine culpa qui locant eis taxillos. et filia
 et qui assistunt ludentibus vel blasphemantibus quasi velint

ludere de fetore blasphemantium iudeis deteriores in hoc
 quod iudei obturant aures audita blasphemia. et signa dolo-
 ris ostendunt. et ut breuiter dicam in hoc possunt distinguere
 filii dei a filiis dyaboli quod filii dei non possunt tollerare quod pro-
 eorum a blasphemantibus sagittentur. filii vero dyaboli non cu-
 rant quando vident deum ita sagittari quod tamen exemplo potest ostendi
Fuit quidam vxor huius. et ex ea tres filios secundum opinio-
 nem eius. Cui vxor eius eorum quadam die litigaret cum eo
 obiecit quod ipse crederet quod tres haberet filios. sed vnus tamen suus
 erat. Requisita vero ab eo quis suus esset. noluit ei indica-
 re. Deinde cum pater infirmaretur ad mortem. et vxor de-
 functa esset. ipse faciens testamentum. omnia dimisit illi
 qui filius suus erat. Post mortem vero eius contentio facta
 est inter illos tres quos ipse tamquam filios suos nutrierat cuius
 esset hereditas. quilibet enim dicebat quod ipse esset filius. et quod
 sua debebat esse hereditas. Unde eorum hoc delatum esset ad
 iudicem. precepit ut pater mortuus alligaretur ad arborem
 et ille qui directius sagittaretur in eum mitteret hereditatem haberet
 Vnde alligato patre ad arborem duo ex illis sagittauerunt eum
 tercius vero videns patrem suum sagittari offensus est vltimum modum
 contra alios duos. et dixit quod nullomodo patrem suum sagittaret.
 Ex quo cognitum est. quod ipse vere erat filius ipsius. Et data est ei
 hereditas. Sic iudicium fecit salomon. iij. Reg. iij. de duabus
 mulieribus que litigabant de puero vno. Illarum enim pendit esse
 matrem que non potuit tollere pueri interfectionem. Sic filii
 dei non possunt tollere quod blasphemantes patres eorum sagittent
Et notandum. quod duplex est blasphemia quedam est oris et
 quedam est cordis. De blasphemia cordis legitur in vitis
 patrum. quod quidam frater impugnabat spiritum blasphemie
 et cum sepe pergeret ad senes et ad abbatem pemen. pro cu-
 ra illius et non aperiret causam. Abbas pemen. videns eum
 habere cogitationes dixit. Quid habes. At ille aperuit quod
 eum impugnaret spiritus blasphemie et statim dum aper-
 uit. apparuit sibi impugnationem leuior. Cui abbas pemen.

Quando hec cogitatio te arripuerit dic Ego causas non habeo. blasphemia sit super te o sathan. hanc enim causarum anima non vult. Et inuit in verbis istis duplex causa propter quod non sit tantum periculum in hac blasphemia sicut multi credunt. Non enim habet delectationem cogitatio blasphemie propter quam ipsa placeat homini. Vehemens enim timor offese diuine adducit cogitationes istas. Sicut homini timido in tenebris existenti et solitario velit nolit. adducit timor terribilia ad cor suum. et nimius amor quem habuit mater ad filium. adducit ei memoriam ipsius quoniam defunctus est licet etiam ipsa nolit. **S** dyabolus quia scit quod displicet viro iusto diuicium et contumelia dei interdum loquitur diuicium et contumeliam dei. interdum loquitur conuicia dei in homine ipso homine audiente. Et blasphemia illa est dyaboli non hominis. et meretur homo in hoc quod displicet illi blasphemia. Et hec duo insinuantur exemplo predicto eius dicitur blasphemia tua. et eius dicitur hanc enim causas anima non vult. Sumus autem remedium contra vicium hoc est occupatio que animum impleat. et acceptus blasphemie talis. Debet enim homo parum appreciare tales cogitationes.

De peccato murmuris. Capitulum secundum.

Sequitur de peccato murmuris. Est autem murmur oblocutio in debito modo facta contra deum vel factum alius. **S**patium autem dicemus de murmure quod fit contra deum. vel contra eum qui est in loco ipsius. Dicemus autem hoc modo de hoc peccato. Primo ponemus ea que possunt valere ad detestandum ipsum. Secundo tangemus diuersas diuisiones murmuris. Tertio vero spatium agemus de murmure claustralium. Quarto vero de remedijs contra peccatum murmuris. Ad detestationem vero huius peccati valere possunt verba sacre scripture. que dissuadent nobis hoc peccatum ut est illud sapientie. j. Custodite vos a murmure. quia nichil prodest murmur quod fit contra ea que deus facit. Nichil enim prodest homini. immo plerisque nocet. Non enim propter murmur. cessat tribulatio. sed quod potius esse meritorium propter murmur fit demeritorium.

Et inquinatur homo unde debuit mundari destruitur unde debuit emendari. Unde destruxisti eum ab emendatione vel emendatione **Yoh. vi.** Nolite murmurare inuicem. Et **i. ad cor. x.** Neque murmur. Et **ad phil. ij.** Omnia facite sine murmure. Secundo possunt valere ad detestationem huius peccati exempla. Primo exemplum cristi. de quo **ysa. liij.** Quasi agnus coram tondente se obmut. et exempla sanctorum non murmur resonet nec querimonia. Et iterum. Ecce homo sine querela. Et **luca. j.** Legitur de zacharia et uxore eius quod erant iusti ambo ante ipsum deum ambo incedentes in omnibus mandatis et in iusticijs deo sine querela. Tercio potest valere ad detestationem huius peccati hoc. quod murmuratores male dicti sunt. Unde **eccl. xxvij.** Susurro et bislinguis male dicti sunt. multos enim turbauit pacem habentes. Quarto potest valere ad detestationem huius peccati hoc. quod murmuratores odibiles sunt deo. Unde **i. ad rom. i.** Susurrones. et detractores deo odibiles. Quinto potest valere ad detestationem huius peccati hoc. quod nescimus quid nobis expediat. Alieni enim magis expedit aduersitas quam prosperitas. Ideo nullus de aduersitate murmurare debet. unde in **Eccl. i.** Non est dicere hoc melius illo est. omnia enim tempore suo operabuntur. Sexto potest valere ad detestationem huius peccati hoc. quod sumus dei et ratione creati et recepti non debemus murmurare quicquid placeat sibi facere de nobis. **Beatus Iustus** sibi redicat meam vitam qui pro mea posuit suam. **Apoc. iij.** Siue morimur siue uiuimus domini sumus. **Idem.** Empti enim estis pretio magno glorificate et portate deum in corpore vestro. **i. ad cor. vi.** **Augustinus.** Scit celestis medicus quid nobis datur est ad consolationem nostram et quod subtracturus ad exercitacionem. Non enim homo sine causa iumento suo cibaria detrahitur. Et **ysa. xlv.** Ne qui reddicit factori suo et post. **Ruth.** dicit lutum figuli suo quod facis. Et **xxix.** puerfa est huius cogitacio quasi si lutum extra figulum cogitet et dicat opus factori suo non fecisti me. Septimo potest valere ad detestationem huius peccati videlicet quod

619

dominus sumptis de peccato isto legitur Maria soror moysi
 ysi leprosa percussa fuisse propter peccatum murmuris. propter peccatum
 istud dathan et abiron a terra absorpti sunt. **Ut legitur** nu-
 meri. xvi. **Et** chore igni consumptus est. **Ut legitur** ibidem propter
 etiam peccatum istud misit dominus ignitos serpentes in filios israel
 propter peccatum istud maior pars filiorum israel in deserto perijt
Unde numeri xiiij. Omnes qui mururati estis **Murmuran-**
 te etiam populo contra dominum de labore ignis domini deuora-
 uit extremam partem castrorum. **Ut legitur** numeri xi. Omnes
 qui a viginti annis et super mururastis contra me non intrabi-
 tis terram super quam leuaui manus meas ut habitare vos face-
 rem. **Preter** caleph filium Iephone. et iosue filium nun. **Et**
 ut breuiter dicam. sicut dicit auctoritas de nulla re magis
 offendisse dominum deus est populus ille qui mururando **De** pena et
 mururancium in futuro. dicit iudas in epistola sua **Hij** sunt mur-
 muratores querulosi secundum desideria sua ambulantes. et pre-
 termittunt penas dicentes quibus procella tenebrarum est seruata
 in eternum **Greg.** Regnum celorum nemo qui mururat accipit
 nemo qui accipit mururare potest **De** diuisione mururis
Sequitur de diuisionibus mururis quatuor ponere
 sufficiat **Prima** talis est. Est murmur superbie. mur-
 mur auaricie. murmur inuidie. et murmur impaciencie
 et murmur sane consciencie **De** primo **Luc.** vii. **Vides** phiseus
 qui uocauerat eum apertum intra se. si esset propheta sciret utique
 que et qualis est mulier que tangit eum. quia peccatrix est **De**
 secundo **Joh.** xii. **Quare** hoc unguentum non uendit. cccc. denarij
 et **De** tertio **math.** xx **Et** accipientes mururabant aduersus
 premissa. dicens. **Hij** nouissimi una hora fecerunt et pa. ill.
 fe. et **De** quarto numeri xi. **Ortu** est murmur populi quasi dolen-
 tium pro labore contra dominum **Quintum** murmur est quando aliquis
 mururat de hoc quod aliquis uult cogere eum ad hoc quod est con-
 tra deum. et illud murmur uidetur esse significatum per asinam balaam
 que contra eum mururauit **De** quo legitur **Num.** xxii. aperuit dominus
 os asine et locuta est. **Quid** feci tibi. **Cur** percutis me.

Ecce iam terciō volebat cogere balaān asinas ad illud. q̄
 erat oīra dñi voluntatez. ad hanc spēm p̄tinet murm̄ con
 sciēcie n̄murātis oīra p̄tīm. Itē p̄t diuidi n̄mur in mur
 mur de bonis que oīferim? et in n̄mur de malis que patim̄
Primū n̄mur dissuadet in eccl̄o vbi legit. In bonis ne
 des querelaz. et in omni dato ne des tristitiaz mali verbi.
 De alio murmure legit eccl̄. xix. Vir prudēs et discipli
 natus non n̄murabit correctus. prudens est qui futura
 p̄uidet. et premia. et tormenta et talis nō murmurat de
 flagello. Libētē em̄ virgāz tollat que a gladio pene eter
 ne eum oīsuat. paciētē eciaz sustinet ab eo flagllari a quo
 celestēz hereditatē expectat disciplinat? eciaz qui circa vti
 litates triblatōnuz est instructus similē non murmurat de
 correctōne. **T**ercia diuisio murmuris est in murmur con
 tra deum. et in murmur oīra proximū. **M**urm̄ oīra deum
 mltiplex p̄t esse vel de in firmitate vel de paupertate vl̄ de
 temporis inoportunitate vel de prosperitate maloz et ad
 uersitate bonoz. et sibi. **V**alde fatuū est n̄murare de in
 firmitate cum vtilior sit vt frequēcius infirmitas q̄ sa
 nitas. **Vñ in vi. pa.** Cū quidā peteret a iohē heremita vt a
 sciana sanaret ip̄e r̄ndit. **Rē tibi necessariā cupis abicere**
 vt em̄ corpa int? ita anime a lāguoribz purificant? castiga
 tōnibz. et tñ dedit ei postea oleū b̄ndictū et sanat? est. Itē
 quidā miles roga? q̄ndaz sanctū virz vt a morbo liberaret
 eū p̄cibz suis. s̄ audito ab eodē q̄ melior ess̄ in egritudine
 q̄ in sanitate. vir sanct? dixit. **Da mi dñm vt s̄uet te in sta**
tū quo tu maḡ hūilieris. **F**atuū est ec̄ murmare de pauper
 tate cum sciamus paupes electos esse ad regnum eter
 num. **Jaco. ij.** **N**onne deus elegit paupes in hoc mundo
 diuites in fide et heredes regni. **D**e inoportunitate eciaz
 temporis fatuum est murmurare et propter hoc. qui hoc
 facit nūq̄ pacē h̄bit. **E**t in iob. **D**ius restitit ei et pacem
 habuit. **E**t propter hoc deus scit melius quid expediat
 mundo quez ipse habet regere qm̄ alius. et qn̄qz expedire

videntur que non expediunt. **N**on quidam heremita seminauit olera et visum est sibi pluuiam necessariam esse oleribus et petiit a deo et obtinuit. **E**t ut breuiter dicam tale tempus dedit ei dominus quale voluit. et tamen minus olus de terra exiit. qui credens vniuersales defectus olerum esse in anno illo Patienter hoc sustinuit. sed cum declinasset ad domum alterius heremite. et pulcherrima olera ibi vidisset. multum ammiratus est et dixit heremite illi que ei acciderat. cui heremita respondit. merito hoc accidit tibi putabas ne te sapientior deo qui ei indicabas quod facere deberet. **C**ontrario vero magne pacis occasio est. et quicquid etiam magne habundantie bonorum temporalium. si quis in talibus conformaret voluntatem suam voluntati diuine. **U**nde refert de quodam agricola qui semper habebat in agris. et vineis suis vberiores fructus quam alij. et cum requireretur a vicinis suis quare hoc esset. Respondit non esse mirum si fructus vberes haberet cum semper haberet tale tempus quale ipse vellet. **S**uper quo cum alij mirarentur et inquirerent quomodo hoc esset. Respondit ego nunquam volo aliud tempus habere quam deus velit. **N**on cum tale sit tempus quale deus vult. sed habeo tale quale ego volo. **I**n magna pace erat homo iste. quia voluntatem suam conformauerat voluntati diuine. et propter hoc habebat bonorum temporalium habundantiam cum artifices ita offendi soleant quando instruuntur in operibus in quibus ipsi periti sunt. non est mirum. si deus multum offendatur quando de operibus suis ita a quibusdam diiudicatur. **N**on est autem aliquis artifex qui non offenderet ultra modum si de operibus suis tamen diiudicaretur. sicut iudicatur de operibus dei. **D**e prosperitate vero malorum et aduersitate bonorum multum videntur esse misisse sancti. **U**nde iob xxxi. Quare impij viuunt sublimati sunt. **E**t iere. xii. Quare via impiorum prospera bene est omnibus qui peruicaciter et inique agunt. **E**t in psalmo. Mei autem prope moti sunt pedesque zelati super iniquos pacem peccatorum videmus. **E**t abacuc. i. Quare respicis deceptores et taces ceculante impio iustiorum se. **E**t in psalmo. Usquequo peccatores domine glorificabuntur

Et Mal' ultimo. Vanus est qui seruit deo et q' emolu-
 mentuz. qz custodim' precepta eius. Sed cessat nimirum
 istud si quis respiciat causam quare deus hoc faciat. fidel'
 medicus. egro desperato omnia cedit que ipse appetit. illi
 vero de cuius salute sperat' mlta negat. Sic dñs re-
 probis copiaz t'paliū dat vt si qua bona egerunt. in mdo
 isto mercedē recipiāt Et fm gg. Iste successus bonorum
 t'paliū. signū est eterne reprobationis Simlr fm gg. Ma-
 tandi vituli in libris pascuis reliquent'. suand' uigo pre-
 micur. Ita mali per amena prata ad foueā. boni per aspera
 ad p'iaz veniūt omnia mala p'ne sine nimirum tollerāda sūt
 quia iusto dō iudicō fiunt. Eccl' viij. Non iudices cōtra
 iudicē. qm fm q' iustu est iudicat De nimirum claustraliū
Sequit' de nimirum claustraliū de quo spāl' tange-
 m' . qz hoc p'ctm ml'tū infestat claustrales. Pec-
 catū nimiris qñqz fuit iudicōrū . h' non dicit' iude-
 ex. Notandū ergo. q' claustralis nimiris de cibo vel po-
 tu deficit in ipso p'ncipio belli spūal' q' est o'ra gulam.
 Vñ sup Math. iij. Dicit glo. In pugna xp'i prius o'ra
 gulam agit'. qz nisi prius h' refrenet' frustra o'ra alia vi-
 cia laborat'. t'lis claustralis ab ancilla. idest carne vincit'. q'
 est vilitas maria. Jeroy. Nich' vilis q' a carne vincit' Cū
 de viro iusto cātet' Ecce homo sine querela. verus dei cultor
 de tali claustrali pōt dici Ecce homo plenus querela vētris
 sui cultor. T'lis enī nō dño ihu xp'o. h' vētri suo seruiūt.
 fm apo'. Ipsi de ventre suo deum fecerūt. Juxta illud
 philpp. iij. Quoz dō vēter est Dū vero nimirum p'ferūt q'si
 p' noster dei sui idest vētris dicūt Ipsi eciaz vasa vacua a
 gracia dei se esse oñsum dūz nimirum in eis resonat. et dūz ad
 ignem tribulatōnis crepant satis apparet q' aqua diuine
 graciae in eis non sit. Ad litteram. Olla vacua ad ignem
 crepat. et doluz vacuuz ml'tuz resonat. plenu vero nō sic
 Isti quando deberent domino escas apponere euz grata sal-
 sa hylaritatē hylarē enī datozez diligit dō Juxta vbu

apli **Ipsi** Fel m̄muris in escā eius ponunt pro salsa **Ut** ve
re dñs p̄t dicere. dederūt in escas meas fel. q̄si nō legmit
de dño. qui cū gustall̄ accetuz felle mixtū noluit bibere.
Tl̄es ouertūt in retro. sicut vxoz loth et in statuas salis
vertunt. Statua videt̄ homo esse. et non est. sic tl̄es vi
dent̄ monachi esse et non sunt. **Vnde** in vi. pa abbas pa
stor. **Qui** querulus est monachus non est. tales sunt ve
lut rota non bene vr̄cta vr̄ctōne gracie. et ideo m̄murat si
eue rota carri. **Vnde** eccl̄. xxxiii. **P**recordia fatui q̄si rota
carri. **Claustralis** eē m̄murans omne bonū claustris dat pro
modico femi ad opus iumentū sui. **Omne** bonū claustraliuz
est pax. **Sup** is dicit expositoꝝ ibi. pax sup̄ ysr̄l. **Omne**
bonū vno v̄bo dixit. **Claustralis** eciaz m̄murās intromittit
se de hoc q̄ ad ipsuz non p̄inet. **Ips**e em̄ iam suus non est
sed dei vel abbatis sui. **Nec** solū dei est ratōne creatōnis vel
re demptōnis. sed eciaz ratōne sue red̄ditōnis. **Vñ** qñ se in
tromittit de se de aliena re se intromittit. **Bern̄.** **Qui** curā
vestri semel nobis omisit̄. q̄ adhuc vos de vobis introm
mittitis. **Tl̄i** dic̄ dñs **Joh̄.** vltimo. **Quid** ad te tu me seque
re. **Claustralis** eciaz m̄murās auctoritate sua pp̄ria vult dis
pensare sibi de cruce religionis qm̄ assūpsit. **etra** om
nia iura. **Bern̄.** **S**uspecta est michi factor tua ipsius d̄isp̄
latō. et vereor tibi illudi sub tegmine et nomine discretōis
et carnis prudentia. **Claustralis** eciaz m̄murās xp̄o postpo
sito discipulis factus galieni. **Vnde** **Bern̄.** dñs docet per
dere animas galien̄. ⁊ p̄oceras saluare. **Cui**⁹ d̄silio p̄ocens
acquī escēs aut cui⁹ vis esse discipul⁹. **Ite** putate queso
monachuz non medicū. nec de d̄plexione iudicandum. sed
de professione. **Claustralis** eciaz m̄murās quendam ce
cum qui eum in foueam multociens precipitauit ducem
sibi constituit. **Iste** cecus proprius est sensus qui in fo
ueas p̄ccati eū multociens p̄cipitauit q̄z tñ adhuc vult se
qui. **Talis** claustralis ad deuz vertit tergū et ad iumentū
suum faciem. p̄ocens eligens voluntatem suam facere sui

corpis q̄ dei. ipse eciaz vult eque habūdanter victuz et ve
 stitum habere in presenti sicut illi qui nullam aliam retri-
 butōnez expectant in futuro. quasi pro nichilo reputant
 terram desiderabilem que ei pro mercede danda est. cū cū
 cōmunis consuetudo habeat q̄ operarijs quibz merces ma-
 gna soluitur in vespere. de iunctu non prouideatur alijs au-
 tem quibz alia merces in vespere non soluit in victu pro-
 uidet. **M**irari debent qui vident aliquem claustralē mur-
 murantem. q̄ si si viderent iumentū loqui cum claustralis
 iumentum debeat esse. **J**uxta illud **I**umentū factus sum
 apud te. **U**nde cū quidam ingredi volens religionem que-
 reret a beato bernhardo. quid ei esset maxime sibi necessa-
 rius. ipse dixit ei. vis esse asinus. **I**llo autē querente quo
 modo hoc possit esse. **R**espondit. **Q**ui vult esse in religi-
 one debet quodlibet onus iunctum sibi facere indifferen-
 ter. et quēlibz cibū sibi apposituz comedere et is est mod⁹
 asini. **S**ed in quibusdam claustris adeo sunt assueti huic
 monstro q̄ non paueant. cū audiunt claustralem m̄muran-
 tem. sicut dicit de balaan q̄ ita assuetus erat monstris q̄
 non expauit vocem asine. **I**n vno casu vidē claustrali li-
 citum m̄murare. vt q̄n precipitur aliq̄ voluntati dei con-
 trarium. **I**n simili enim casu asina balaan m̄murauit. **U**nde
 cum m̄mur sit loquela veteris hominis vetus homo mor-
 tuus debeat esse in claustro. mirandū est de murmē clau-
 straliuz ac si hoīes mortui loquerent. ideo murmē deberet ef-
 se a claustralibz quicquid eis fieret. sicut a mortuis homi-
 bus. **C**laustralis eciam debet esse mortu⁹ mundo. et iam
 habet sudarium indutum scilicet habitum suuz in quo sepe-
 litur.

De remedijs contra murmur

Sequitur de remedijs contra peccatum m̄muris
 Et possum⁹ contra hoc vicium quatuor remedia
 assignare. **P**rimū est exēplū xp̄i. vñ aug⁹ omnia
 eterna stēpsit hō de⁹ vt omnibz stēpnēda mōstraret ⁊ om-
 nia aduersa sustinuit. vt sustinenda doceret. vt ne in illis

quereret felicitas. nec in istis timet aduersitas. **S**ecū
 dum remedium est. q̄ homo cogitet q̄ murm̄ q̄ fit de malo
 p̄ne alicui illato fit contra deum. cū omne malū p̄ne a deo
 fit. vnde exodi. xvj. Non contra me est murm̄ istud. s̄ cō
 tra dominū. Et nūeri. xiiij. Atq; quo mltitudo pessima mur
 murat contra dominū. Ideo q̄quid infert a persecutore pa
 cienter tolerandum est. et potius debet habere oculū ad
 deum qui habet persecutorem in manu sua q̄ ad ipsū perse
 cutorem. Cuius formam dedit dominus in cruce q̄n̄ omisit
 persecutoribus dixit. deus meus deus meus vt q̄ dereli
 quisti me. Vnde sup̄ illud. Timeat dominū omnis terra.
 Dicit aug⁹. Si creature seruiant deū time non illas. quia
 omnia sub deo sunt. Item glō. Cupiditatez nocendi per te
 habes. potestatem autē nocendi si ille non dat non habes.
 Ideo deus homo ante hominez stans ait. Non haberes in
 me potestatem nisi esset datū tibi desuper. nec etiā ip̄e dya
 bolus v̄l vnam ouiclaꝝ potuit tollere viro sancto Job. nisi
 prius diceret mitte manū tuam. hoc est da potestatem.
Tercius remediū est. q̄ hō cogitz intentōnem quā de⁹
 permittit filios suos flagellari. Qui em̄ magnū amorem co
 gitaret ex quo dñs filios suos flagellat ipse non m̄murat.
 Grego⁹. Ipse solus de flagello m̄murat qui causam per
 cussoris ignorat. Et apo. iij. Ego quec amo arguo ⁊ ca
 stigo. **Q**uartū remediū et precipiū grāciā dei. Cuz em̄
 m̄mur̄ proueniat ex defectu celestis vnctōnis in corde ho
 minis sūmū remediū est postulare vnctōnez celestis grācie
 vt faciat murm̄ istud cessare et non vnctōnē carnalis vo
 luptatis que licet ad tēpus m̄mur̄ cessare faciat. tam im
 postez magis reddit querulosus. Vnde ad heb. in fi. Op
 timū est grācia stabilire cor. non estis que non profuerūt
 ambulātib⁹ in eis eque defacili possi homo impetrare a deo
 grāciā per quā talia otēpnerentur. si quis ex corde eam pe
 terz. sicut ab homine ea pro quib⁹ m̄murat. Sene. Quare
 potius impetrez a fortuna q̄ det q̄ a me ne petaz

De defensione peccati. Tercium capitulum

Sequitur de defensione proprii peccati. quo vitio multum laborant homines quod figuratum est genesi iiii. Vbi parentes nostri cum cognouissent se esse nudos consuerunt folia ficus. et fecerunt sibi perizonata. Ad deum vero huius peccati possunt valere verba sacre scripture et suadencia illud ad ro. xii. Non vosipsos defendentes kmi. Et super illud Nolite exaltare cor. Dicit glo. Si iam fecistis iniquitates per cupiditates non defendatis per elationes.

Secundo possunt facere ad hoc exempla sanctorum qui culpabiles se cognoscunt ubi etiam culpabiles non sunt. Gregorius nona mendacius est ibi culpam agnoscere ubi culpa non est. Proverbia xviii. Justus prior accusator est sui. Et genesi xxvii. Jacob qui leuis erat nuda colli. et manus pellibus edimus. protexit in signum quod vir iustus. et si innocens sit. peccatores tamen se debet reputare. Et genesi xliii. Cypho inuento in sacco beniamin iudas qui tenet figuram confessionis se accusavit licet non esset culpabilis de re illa dicens ita. quod respondemus domino nostro. et subdit. deus inuenit iniquitates seruatorum suorum. Ille etiam qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. signa peccati habere voluit. voluit enim circumcidi. et cum iniquis reputari.

Tertio potest valere ad hoc. si ostendat quatenus meriti sit humilis confessio et accusatoria. Unde gregorius. Non minus amiror humilima confessionem peccatorum quam sublimia gesta virtutum. Item in psalmo. Dixi confitebor aduersum me. et tu re. Et. Proverbia xv. Responsio mollis frangit iram. Mollis responsio est simpliciter accusatio que multum frangit iram dei. Et super illud psalmi. In iusticias meas non abscondit. dicit glo. Quando homo detegit deus tegit. cum homo tegit deus nudat. cum homo agnoscit deus ignoscit. Ideo latro regnum in cruce meruit. quia se accusavit. Unde augustinus. loquens de illo verbo sacrificium laudis honori. me. et illiciter quo ostendat salutare dei a qua tibi pes non exeat. In eo enim quod se accusavit deum laudavit. Et

sup illud Veritas de terra orta est. et iusticia de celo p.
 die aug. q. d. de. parcam. ei. quia non parcat sibi. igno
 scimus ei. quia non ignoscit sibi. Quarto potest valere ad
 de. huius peccati hoc q. p. et in istud mltuz impedit pecca
 torem. non vult emz deus a peccatis suis liberare eu qui de
 fendit ea. Nn aug. Tu factus es peccati tui defensor.
 quomō erit deus liberator. vt sit ipse liberator. tu esto ac
 cusator. Quinto potest valere ad de. huius peccati. si ostē
 datur multiplex eius stulticia qua peccatū suū defendit. Et
 prima stulticia est talis. quia ipse defendit pessimū hostem
 suum quem habet. Peccatū ostendit pessimus hostis esse
 quem homo habeat ex hoc q. nullus alius hostis. nec homo
 nec dyabolus potest nocere homini. si ab hoc hoste sibi caue
 rit. Nulla enim nocebit aduersitas. si nlla dñetur iniquitas.
Secunda est stulticia. quia cū abyssus miserie abyssum
 inuocet misericordie. ipse debuit miseriaz suaz plene expme
 re. vt dei misericordiam plus posset mouere. ipse vero at
 tenuat miseriam. quasi nolit misericordiā dei mouere. Non
 sic faciūt paupes elam ptentes. ymo pauperiem et mise
 riam si qm habent hominibus denudant. **T**ercia stulticia
 est. quia non vult manifestare in curia misericordie pecca
 tum suum. et reseruat illud in foro iusticie vbi manifesta
 bitur ad penam ex quo h non vult manifestare ad veniam.
Sexto potest valere ad de. huius peccati. si ostendat
 in illis magna pueritas qui peccata sua defendūt. per
 ueritas eoz patz ex hoc. q. de. persecut. est vsqz ad mor
 tem ppriam sez peccatū sicut dictū est in principio summe
 ipsi defendere volūt ad lesionem pprie consciencie. et vsqz
 ad dei offensam. cū tam omnes creature peccatū debeant per
 sequi tanq. opus dyaboli. et tanq. illud qd solū indecens
 est in hoc mūdo. **S**eptimo potest valere ad de. huius pecca
 ti. si ostendat ingratitude eoz qui peccatū suū defendūt.
 Ingrati vero tales dei misericordie et bonitati dū benefi
 cium ipsius volunt attenuare. Beneficiū bonitatis diuine

attenuat qui culpaz suaz diminuēs beneficium remissionis
 q̄damō diminit. **V**nde in sp̄m̄ sanctū peccare videt̄ cui ho
 nitas attribuit̄. **A**d detest. vero hui⁹ peccati facere po
 test hoc. q̄ illi qui peccata sua defendūt in culpa sua ipsum
 deū inuoluere volūt. **V**nde super illud gen. iij. Vocē tuā
 audiui in paradiso. **D**icit ḡ. Propriū est peccantibz deo
 velle adtribuere vnde accusant̄. **N**ō inde est. qz sic pecca
 uit homo cum vellet esse par deo sez liber. sicut ille ab omni
 dominio. **Q**m̄ ergo illi in maiestate par esse non potuit in
 peccato sibi parēz euz facere stendit. ymmo eum vult ostē
 dere nocentēz. se autem innocentem. **E**t sup̄ illud nolite inī
 que agere **D**icit glo. Malū est peccare. et peius pseuera
 re. p̄ncipios⁹ est in deum se defendendo culpaz suam picere
Ad detest. eciā hui⁹ peccati videt̄ facere q̄ dauid vi
 det̄ peccare specialit̄ custodia oris sui p̄pter pecc̄m istud **V**n̄
 in ps̄. **D**one dñe custodiaz ori meo **E**t subdit non decli
 nes cor meū in verba malicie zc̄ **N**on declines idest non de
 elinare permittas. **E**xcusatōnes vero in peccatis dicuntur
 verba malicie. vel quia sunt contra bonitatem dei. quia bene
 ficium dei volūt attenuare. vel quia ille qui excusat se deum
 vult infamare. dum culpaz suam in deū nitit̄ refūdere **V**t
 adam gen. iij. qm̄ dixit dño. **M**iser qm̄ de disti michi socias
 dedit michi de ligno et omedi. **E**t quia ipse defendit qd̄
 omnes homines deberent persequi sez peccatū. **E**t nota
 qz mltis modis solent homines peccatū suū excusare vel de
 fendere **A**lij p̄ infirmitate carnis **C**ōtra illud eccl̄. v **N**e
 dederis os tuū vt peccare facias carnem tuaz. **A**lij mlti tu
 dine peccantiū. **J**uxta illud eccl̄. xxxij **P**eccator homo vi
 tabit corruptōnez. et ad volūtatem suam inueniet cōpara
 tionem. **T**alibz pōt dici illud illis qui excusant se mlti tu
 dine peccantiū non min⁹ ardebunt ymmo maior ignis erit
 secūdū qz plā ligna erūt in igne. quia s̄m ligna exardescit
 ignis. vt legit̄ in eccl̄. **C**ontra hūc modū excusatōnis est
 illud exo. xxxij. **N**on sequeris turbam ad faciendū malum

Turbam sequitur qui eam imitatur. Et eccl̄. vii. Ne pecces in multitudine ciuitatis. Alij vero excusant se per nobilitatem suam qui magnum dedecus faciunt nobilitati sue. quando rei vilissime et immundissime de ea scutum faciunt. Immundissima res peccatum est. Turpius est nobilitate sua peccatum defendere quam si aliquis miles scuto suo vile sterquilium protegeret. Alij vero excusant se per iuuentutem suam qui videntur dicere quod iuuentutem suam a dyabolo teneant. eum credant dyabolo in iuuentute esse seruendum.

De periurio et duabus eius speciebus. **C**apitulum quartum.

Sequitur de peccato periurij. Et notandum quod due sunt species periurij. Una est iuratio prouersa. Alia est iuramenti liciti transgressio. Ad dicitur vero de specie periurij. Notandum est quod ille qui iuramentum licitum facit ipse quasi laqueum ad collum suum ponit. Iuxta illud pro. vi. Illaqueatus es verbis oris tui. et captus propriis sermone. Non vero iuramentum licitum transgreditur ipse laqueo illo quasi propriis manibus se strangulat. potius expediret ei solutio quod dicitur us esse quod laqueo ad collum suumposito ipse strangularetur quam quod iuramentum licitum transgredere. **D**e alia vero specie iuramenti notandum quod multa sunt que debent homines cohibere a peccato isto. **P**rimus est quod ille qui scienter peccat in primo periurio suo manum illam dyabolo dat qua ipse tangit euangelium vel qua tangit manus illius cui iurat et donec ipse peniteat de periurio illo manus illa dyaboli est. et quicumque se manu signat manu dyaboli signat. **S**ecundum remedium est hoc. quia cum alia peccata fugiant et quasi timeant res sacras peccatum periurij non timeat eos. sed illis appropinquet. Si quis vult fornicari. si ipse est infra ecclesiam ipse exit inde si est in cimiterio ipse exit inde. Si propinquus est in cimiterio vel ecclesie ipse elongat se ab eis. Ille vero qui vult peccare intrat ecclesiam. si erat extra intrat ad altare et omittit peccatum periurij. quicumque super altare. quicumque super euangelium. quicumque super ipsum corpus christi.

quod horrendus est dictu. **M**ix est quod ipsa terra eum non absorbeat vel quod angli circa corpus xpi eum non perimunt. Ipse etiam dyabolus timet res sacras et quasi reueretur. quod non facit ille qui peiorat. **T**ercium est hoc. quod ille qui peiorat fur et sacrilegus enim rem alienam inuito domino et rem sacram quia nomen domini sanctum inuicem assumit contra prohibitionem illam. **Exodi. xx.** Non assumes nomen dei tui inuicem. **Quartum est hoc.** quod ipse falsarius est. si quis sigillo domini pape sibi commisso ad confirmandam aliquam veritatem uteretur ad aliud confirmandum ipse falsarius iudicaretur. et excommunicatus est ipso iure. nec posset absolui ab episcopo suo. Sic cum deus permiserit hominibus ut assument nomen suum ad confirmationes veritatis. si utantur nomen eius ad confirmandum falsum flarij sunt. et quo ad deum excommunicati excommunicatione illa que habetur ad **Cor. xvi.** Si quis non amat dominum ihesum anathema sit. **Quintum est hoc** quod ille qui scienter peiorat nititur deum inuoluere in peccato suo. **Cum enim iurare secundum augustinum sit deum in testem adducere deum ad testificandum falsum.** Talis quantum in se est vult maius malum facere christo ut videtur quam christi crucifixores. Ipse enim intulerunt christo tantum malum pene. Ipse vero vult eum inuoluere in malum culpe quod deterius est. Ipse vult facere reputari deum deceptorem dum in nomine eius quasi per manus eius vult homines seducere quod genus peccati non legitur commissum fuisse etiam a dyabolo licet dyabolus mendax sit et pater eius. et per mendacium homines seducat tamen non legitur quod ipse iuramentum mendacium adducat. ut melius possit seducere sic faciunt illi qui peiorant. **Sextum est hoc.** quod cum in nomine ihesu flectat omne genu. celestium terrestrium et infernorum. **Ut legitur philipp. ii.** Ille qui peiorat eum in nomine ihesu christi et umeliam deo faciat deterior videtur esse illis qui in inferno sunt. qui in nomine eius genua flectere dicuntur. **Septimum est hoc.** quod cum homo per hoc torqueatur per que peccat et tunc in nomine domini peccet. ipse in nomine

domini merito punietur. ut cum illud inuocauerit non exaudiat. et cum ad illud fugerit non protegat. **C**um alijs hominibus nomen domini sit refugium. **Pro. xvij.** Turris fortissima nomen domini ad illud currit iustus et exaltabitur.

¶ Octauum est hoc. quod priuarius enumeratur inter ea que odit dominus. **Zach. viij.** Vbi sic legitur. Unus quisque malum contra amicum vestrum non cogitatis in cordibus vestris. et iuramentum mendax ne diligatis. omnia enim hec sunt que odit dicit dominus. Nonum est maledictio que fit super priueros et in presenti et in futuro. **Vnde zach. v.** Vidi voluminem et subditur et dixit dominus ad me. Hec est maledictio que egreditur super faciem omnis terre. quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. educatur illud dicit dominus exercituum et veniet ad domum furis. et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter. et commorabitur in medio domus eius. et consumet eum. et ligna eius. et lapides.

¶ Decimum est hoc. quod peccatum istud replet homines iniquitate. **Vnde eccl. xxij.** Vir multum iurans replebitur iniquitate et non discedet a domo eius. plaga. in fine huius verbi tangitur pena priuorum in presenti. **Vndecimum est hoc.** quod priuarius perdit deum dum iurat. perdit etiam iustitiam siue fidem suam. **Repellitur enim post priuatum a testimonio clauditur sibi ingressus regni celestis.** vnde in psalmo. Quis ascendet in montem domini. **Et subditur.** Qui non iurauit in dolo proximo suo. vbi per contrarium inuitur quod qui priuatur in dolo non intrat.

¶ Duodecimum est hoc. quod sacra scriptura propter magni periculum priuati dissuadet iuramentum et prohibet omnino. **Vnde math. v.** Ego autem dico vobis non iurare omnino.

¶ Et notandum. quod contra iuramentum septem dissuadentur in sacra scriptura.

¶ Primum est appetitus iurandi siue affectatio. **Ysa. v.** An omnia f. m. n. i. neque per ce. neque per ter. neque per aliud quodcumque iuramentum. Sic autem sermo vester. est e. non non. ut non sub iudicio decidatis. **Secundum est assiduitas iurandi.** **Vnde eccl. xxij.** Iuratori non assuescat os tuum. **Mulci**

emz casus in illa Et iterum Nominatō dei non sit assidua in ore tuo Terciu est iurare ex leui causa. vel nulla Unde deut. v Non usurpabis nomen dei tui frustra. quia nō erit impiū tus qui super re vana illud assumpserit Tria alia que dissuadent circa iuramentuz sunt falsitas eius q iuratur. subita iuratō. et iuratō iniusta que per oppositū inūtur Gere. iij. vbi sic legitur Iurabis. vivit dñs in veritate. et in iuditiō. et in iusticia Septimū est iurare per creaturas Math. v. Ego aut dico vobis non iurare omnino neqz per celū. quia dom⁹ dei est. neqz per terram. quia sca bellum pedum est Ideo aut dissuadet iurare per creaturas ne assiduitate sic iuradi dilabant homines in ydolatriam

De peccato mendacij Quintū capitulum
Sequit de peccato mendacij de quo hoc ordine dicemus **P**rimo q sit mendaciū. et ponem⁹ ea q possunt valere ad det. hui⁹ peccati **S**ecdo tangemus aliq de divers⁹ diuisionib⁹ mendacij Est autē mendaciū sedm aug⁹ **F**alsa significatō vocis cum intentōe fallendi **A**d detestatiōem vero hui⁹ mendacij **P**rimo possunt valere verba sacre scripture que dissuadēt nobis mendaciū **U**t est illud ecclī iij. **N**e accipias facies aduersus faciem tuaz. nec aduersus animā tuam mendaciū. aduersus facies suaz accipit qui veritate sua exclusa a corde suo que est dei similitudo. flitātē que dyaboli facies est assumit **E**t ecclī vii **N**oli amare mendaciū. et post in eodē ca⁹ **N**oli metiri velle omne mendaciū **S**ecūdo potest valere ad det. hui⁹ peccati hoc. q peccatū istud dyabolicū est. **P**rimum emz mendaciū dixit dyabol⁹ **Gen. iij. N**e qm moriemini **U**nde ioh. viij. legit de dyabolo **C**uz loquit⁹ mendaciū ex pphs loquit⁹. qz mendax est et pater eius **I**pse est pater mendacij quia primus inuentor est et pater eius scilicet hominis mendacis homo em mendax filius est dyaboli imitatiōne **Ioh. viij** **V**os ex patre dyabolo estis. et desideria patris vestri vultis facere **T**ertō potest valere ad det.

huius peccati hoc quod peccatum istud illud mēbuz inqnat in quo
 magis est indecens. I. os reddit enim illud abhominabile deo. vñ
 prouer. xij. Abhominatio est deo labia mendacia. Si aliquis
 os suum apertum aperiret muscis et alijs rebus immundis
 quecūq; vellent ibi nidificare os eius abhominabile esset ho
 minibus. sic os mendax abhominabile est deo. cuz immūdi
 cia peccati, multo amplius displicet deo immūdia musca
 rum vel siliuz rerum. Quarto potest valere ad deū. huius
 peccati hoc. quod peccatus istud falsum reddit quantum pualet
 denarius verus denario falso tñ preualet homo verax ho
 mini falso et mendaci vñ bonus deū. valet. c. flos. et vñ
 homo verax centū mendaces. Unde multū melioraret se
 aliquis si remoto peccato mendacii non de cetero loquere
 tur. Quis enim displiceat si aliquis de denarijs suis inueniat
 falsum. Quis est qui non potius denarios velit habere bonos
 quam flos. sed de ipsis non dolent miseri homines quā seipso
 falsos inueniunt. et potius volunt se esse flos quam veros. in
 quo apparet cecitas eorum quod amplius amant denarium vnum
 quam seipso. Quinto potest valere ad deū. huius peccati hoc.
 quod mendacium est quasi venenum quod tante efficacie est quod in
 ipso ore existens homines interficit. Juxta illud sapie. j.
 Os quod mentitur occidit animas. Unde mirum est quod miseri
 homines non timent quā venenum istud in ore sentiunt. Pe
 ius est venenum istud veneno materiali sicut causa deterior
 solet esse suo effectu. Mendacium enim quod fuit in ore serpen
 tis occiso videtur fuisse veneni quod in ore habet serpens.
 Sexto potest valere ad deū. huius peccati hoc. quod omnis
 mendicans quasi proditor est. vult enim quod iste cui mentitur fidē
 sibi adhibeat fidē tamen ei non seruat immo vult eum decipi
 pre. Septimo potest valere ad deū. huius peccati mag
 nitudo ipsius peccati que insinuat nobis. Eccl. xx. Vbi sic
 legitur peior est fur. quam assiduitas viri mendacis prodi
 tionem tñ ambo hereditabunt. Ideo videtur esse peior qui
 assuetus est mendacis quam fur. quia fur nocet corpori. ille

autem qui mentitur nocet anime dum eam in errorem inducit. **I**tem appetit? malus qui est in fure quo ipse appetit re aliena est appetit? rei bone. h. appetit? eius q. metit? est appetit? rei male. **F**ur em suu bonu tpale qrit h. meciēs alie nu malu sez erroze pximi. **V**n pctm mendacij pctm dyaboli cu est. et peccatu malicie nuerat? a salomone inter peccata. que deus odit. **P**rou. vi. vbi sic legit? **S**ex sunt que odit de? et septimū detestatur anima ei?. **D**elos sublimos. lin = guaz mendacem. **S**icut ergo aliquis erubesceret. si in furto deprehēderet. sic erubescere deberet si mendaciū eius deprehēderet. **H**oc aut qd dictū est q. et fur et mendax perditōnez hēre ditabūt non est intelligend de quocūqz mendace. sed de illo qui dicit mendaciū nociuuz. **E**t ad eandē spēz mendacij referendū est qd dictū est prius. **D**s qd mentitur occidit animā. **E**t illud ps. **P**erdes omnes qui locūt? mendaciū. **D**etavo pōt valere ad det. hui? peccati pena qua pūit? peccatuz istud. de qua pena hēs pū. xx. **S**uauis est homini panis mendacij. sed os eius implebit? calculo. **D**e pena mendacij hētur act. v. **D**e ananija sic ayt petrus. **N**on es mentitus hominib. h. deo. q. eū audist? expirauit. **N**ono pōt valere ad det. hui? peccati hoc. q. peccatum istud valde nociuuz est ecclie dei. facit eniz q. vix alicui fides adhibeat? **I**ero?. **M**endaces faciūt vt vera dicentibus non credant?. **V**n ppter mendacia hominū mltiplicantur iuramenta. et pūria. lingua hominis mendacis est vt lut arcus dyaboli oclōs interiores filioz dei sagittans. **V**n **I**ere. ix. **E**xtēderūt linguā suaz q. si arcū mendacij. non veritatis. **E**t ibidē **S**agitta vulneris lingua eoz. **D**ecimo pōt valere ad det. peccati hui? si ostendat? qnti meriti sit abstinere ab hoc peccato. **A**d qd prinz qd in vitis patz legitur de quodā heremita qui visitatus est ab alijs heremitis delatis ibidez per flumiū ministerio anglorum qui dixit eis aliq. qretū bo de eius ouersacione hoc custodiui ex quo conuersus sū q. uūqz mendaciū de ore meo procederz neqz

post amorem celestium terrenum aliquid amorem. si nec gratia domini in hijs michi defuit. quicquid peccati a domino sine mora consecutus sum et infra triiduum sicut ipsi prouiderunt mortuus est et anima eius ab angelis ipsis videntibus recepta est. Magni meriti salomon esse sciebat se a mendacio cauere. cum scribit Proverbia xxx. Vanitatem et verba mendacii longe est a me. Undecimo potest valere ad deum. huius peccati quia homines assueti huic peccato in obprobrio magno sunt. Unde Ezechiel xx. Obprobrium magnum in homine mendacii. Et post ibidem. Mores hominum mendacium sine honore. et ofusio illorum cum ipsis sine intermissione. Et ezechiel iiii. Non traducas verbo veritatis villo modo et de mendacio in eruditionis tue confundere. Duodecimo potest valere ad deum. huius peccati. si quod grauius vulnerat iste qui cadit peccato isto. Unde ezechiel xx. Lapsus false lingue. qui in pavimento cadit. Aliter videtur esse corruptus mendaciam cui potius placet quod non est quam quod est. Et multum videtur habere oculos infirmos. eorum tenebre falsitatis ei placeant. et lumen veritatis ei displiceat. Corruptio hominis mendaciam insinuat augustinus super illud psalmi. Perdes omnes qui loquuntur mendacium dicens. merito perditur mendaciam. quia declinat ab eo quod est in illud quod non est.

De diuisionibus mendacii

Equit de diuisionibus mendacie que multe sunt. Primo in octo membra siue in octo species que ponit augustinus in libro de mendacio. Prima species est mendacium in doctrina religionis quod est contra fides vel bonos mores hoc summe fugiendum est ad hoc nulla causa quicquam debet adduci. Secunda est. quod nulli prodest et alicui obest. Tercia est. quod prodest vni. et alteri obest. Quarta est. quod fit mendaciam fallendi que libidine quod est mixta mendaciam sicut dicit augustinus. Quinta est. quod fit cupiditate placendi de suo eloquio. Sextus est. quod nulli obest et alicui prodest ad pecuniam eius suadendam. Septimum est quod nulli nocet et alicui prodest ad vitam corporis seruandam. Octauum est. quod

636
nulli obest et ad hoc prodest. ut ab immundicia corporis ali-
qua tueat. **P**rimae tres species mendacii sunt mortalia
peccata si cum desideratione dicantur. Quinque alie venia-
lia peccata sunt. nisi assit aliqua circumstantia que ea morta-
lia faciat. Alia autem diuisio mendacii est in tres species. scilicet
in mendacium permitosum. et iocosum. et officiosum. siue benignum.
Primum membrum huius sedis diuisionis continet tria
prima membra prime diuisionis. Secundum vero membrum
continet quartum et quintum. Tercium vero membrum huius
diuisionis continet tria ultima membra prime diuisionis.
Tercia autem diuisio mendacii est in mendacium principalis
assertionis et mendacium falsi testimonij. **A**d detestatio-
nem vero falsi testimonij aliqua addere possumus. licet ea
que prius dictasunt ad detestatos mendacii ad idem possint
referri. **N**otandum quod contra peccatum falsi testimonij. primo
possunt valere verba sacre scripture que illud dissuadent.
Ut est illud exo. xx. Non loquaris contra proximum tuum. falsum testi-
monium. **E**t eiusdem xxiii. Non iuges manum tuam. ut pro impio
dicas falsum testimonium. **S**ed potest valere ad idem dominatioes que
sacre scripture facit falsis testimonijs. ut est illud Pro. xxx.
Testis falsus non erit in precepto. et qui loquitur mendacium peribit. **E**t per xxii
testis mendax peribit. **T**ercium est hoc quod peccatum istud multum nocuum
est. nocet enim deo. nocet iudici. nocet ei contra quem testatur. **F**ertur
Vn augustinus. **F**alsus testis tribus personis est obnoxius primo
deo cuius presentiam contempnit. deinde iudici quem men-
ciendo fallit. **P**ostremo innocenti quem falso suo testi-
monio ledit. **V**nde falsus testis licet septemies peniten-
ciam egerit de falso testimonio nondum liberatus est donec
ei satisfecerit pro posse qui rem suam pro falso eius testi-
monio amisit. **T**estis iniquus deridet mendacium. **U**t legitur
Pro. xix. et ideo in extremo iudicio merito deridebitur quia per
que peccat homo per hec et torquetur. **Q**uartum est hoc quod ipse ven-
dit deum. **V**n super illud Mat. xxii. **T**unc abiit iudas rex die glo-
Alii hodie sunt qui factum iude execratur et idem faciunt. **N**am cum

34
pro munere falsū testimoniū dicūt. qz veritatem dñi qui ve-
ritas est vèdunt. **E**t notand. qz qui vult a pctō menda-
cij cauere oportet qz pctm cupiditatis a se repellat. ex pec-
cato em cupiditatis procedūt mendacia. vt patet in mer-
catozibz. Vñ cayn qui inter homines p̄mus legit̄ dixisse
mendaciū. Gen. iij. Nescio dñe nūq̄ custos fratris mei suz
Et cayn interpretat̄ possessio. Cupiditas ecia causa fuit qz
ananiās. et saphyra x̄po mentiti sunt. Timorē ecia huma-
num oportet remouere qui vult cauere a mendatō. hac de
causa petrus dñm negauit. De pctō detractōis. ca. sextū
Equit̄ de pctō detractōis de quo hoc ordine di-
cemus. **P**rimo de pctō eoz qui detractōes
proferunt. **S**ecdo de pctō eoz qui eas libe-
ter audiūt. **T**ertō vero aliq̄ tangem⁹ de impaciencia eo-
rum quibz detrahūt. **C**irca primum vero ponem⁹ ea que
possūt valere ad det. detractōis. **S**ecdo aliq̄ tangem⁹
de diuersis sp̄ebz detractōnū. **N**otand. qz. xij. sunt
que p̄nt valere ad det. detractōis. **P**rimo p̄nt valere ad
hoc v̄ba sacre scripture que s̄ viciū nob̄ dissuadet. de qui-
bz pauca ponem⁹. Dissuadet̄ ec̄ nobis s̄ viciū. Leuit. xix.
Vbi sic leḡ. Non maledices surdo. nec coraz ceco ponēs
offendiculum. s̄ timebis dñm dñm tuū. Ad h̄az vald̄ impiūm
est surdo maledicere cū ip̄e nō audiat. nec oīa obprobria
aliq̄ possit r̄ndere. Valde impiūm est ec̄ corā ceco ponere offe-
diculū. cū ille nō videat. nec possit sibi cauere. **S**ecdo
glo. Surdo maledicit̄ q̄ absēti detrahūt hō absens m̄m⁹ p̄t
audire detrahētē q̄ si surdus est. **S**urdus em̄ quandoqz
audit si alte clamatur sibi. **A**bsens vero cum quandoqz
m̄ltum distet audire non potest detrahētē quantūcumqz
clamet. **C**oram ceco eciam ponit offendiculum. dūm ille
qui eum auscultat qui cecus est. vel quia simplex est. vel
quia non cognoscit cui detrahitur. narrat alienum pec-
catum vnde ipse scandalizatur. **V**nde detractor im-
pie agit. et prodiciose tam in eum cui detrahūt. quam

in eum coram quo detrahit. Itē in eodē capitulo dissuade-
 tur hoc vitium. Vbi legitur. Non eris crimmator nec
 susurro in populis. crimmator idē est q̄ detractor. quia
 in alieno crimine delectat. Itē leui. viij. Sanguines omnis
 aial n̄ sumes in cibū. Itē leui. iij. nec sanguinē nec adipē
 oīno comedes. Sanguinē comedat detractor qui in p̄tō alte-
 rius delectat. Deu. xij. Caue ne sanguinē comedat. Et eccl̄
 v. Ne appellaris susurro in vita tua. et lingua tua ne capi-
 aris. Et Jaco. iij. Nolite detrahēre rē d̄r. Noli esse alie-
 ne vite. aut temerarius iudex. aut curiosus exq̄sitor. **S**e-
 cūdo p̄t valere ad d̄r huius p̄t̄i h̄. q̄ d̄r̄tor d̄iūb̄ ḡnibz
 rez opat. **N**otand̄ aut. q̄ d̄r̄tor opat̄ p̄mo cam. Vñ
 Math. vij. Nolite sanctū dare canibz. et mar. no. spar.
 inter por̄ rē. Et eccl̄. xix. sic sagitta infixā femori canis. sic
 verbū in ore stulti. Canis sagittāz h̄ns infixā femori. non
 quiescit. donec remouit. nec stultus qui escere p̄t. donec
 verbū malū qd̄ audiuit de pximo alij retulerit. **D**etractores
 eē sūt canes. gregē dyaboli custodientes. nō p̄mittētes eē
 vnā ouelāz inde auferri qñ latrēt vel deridēdo vel al̄ offen-
 dēdo. **C**anes isti nō solū carnes comedūt. s̄ eē ossa rodūt. qz
 nō solū carnalibz hominibz detrahunt. sed eciaz spūalibz.
Spāl̄ aut detractores silēs sunt canibz qui in macello mo-
 rant̄ qui sanguini insidiant̄. ⁊ sanguinolenta h̄nt labia.
Vñ de eis d̄r p̄. i. Insidiam̄ sanguini. **D**etractor eciam
 porco oparat̄. qz sicut porcus nō parcat̄ ori suo ab immū-
 dicia. sic nec p̄di suo. non attendēs illud qd̄ legit̄. **S**apie
 i. **A** detractōe porce lingue. **Q**ui non vult parcere ei cui
 detrahit. saltem debet̄ p̄cere p̄e lingue quā inquinat dū
 per immūdicias aliorz p̄tōz eaz trahit. **P**orcus si ortuz in-
 tret vbi ex vna pte flores viduat. ex alia pte stercorea. ne-
 glectis floribz currit ad stercorea. et ea in ore suo ponit.
Sic **D**etractor vidēs in aliquo aliq̄ bona que sunt sicut flo-
 res ex alia pte aliq̄ rephēliblia. ip̄e rephēliblia vsat̄ i ore suo
 de bonis vero nō curat. vñ p̄pter huiusmōi immūdiciā que

639
est in detractoribus. voluit aug⁹ excludere eos a mensa sua
in q̄ scriptis hos versus. sic h̄z in glo. sup. illud **Prou. xx**
iiij. Cū detractoribus ne commiscearis. **Qui** quis amat dicta
absentium carpere vitia. hanc mensam indignam nouerit esse
sibi. **Alitum** immunda iudicauit ora detractorum. **Augu⁹**
Qui pre ceteris peccatoribus eos excludit a mensa sua. **De**
traktor etiam serpenti comparatur. **Vnde** eccl̄. **x.** Si mor-
deat serpens in silentio nichil eo minus habet qui occulte de-
trahit assimilatur etiam detraktor serpenti in his proprieta-
tibus. **Serpens** est animal periculosus in silentio mordens tortuose
incedens sic detraktor perditor. **Illos** enim mordet retro quos dum
sunt presentes amare se simulat. nec detrahit. nisi ubi de
silentio confidit. et sicut serpens verbis et tumultibus ho-
minum deterrere. sic detraktor timet quando videt venire eum
cui detrahit. tortuose etiam incedit detraktor dum a laude
eius incipit cui vult detrahere. et deinde subiungit. tñ. q̄
est conuictio aduersaria. **Rectitudines** etiam sue intentio-
nis pretendit dicens. **Non** dico hoc animo detrahendi. et ve-
lites ei adhibeat dicit se amare eum cui detrahit. tertia est
commedit ad modum serpentis. qui a quo terrenus et infirmus
est in homine sed in ore suo versat. **De** his serpenti bus legitur
deut. **xxxij.** **Dentes** bestiarum immittas in eos eius furore. t.
sup. **e.** atq; s̄m **Jer. viij.** **Ecce** ego mittas in vobis serpen-
tes pessimos quibus non est incantatio. et quod homines assue-
ti detractionibus vix corrigunt. **Vñ** eccl̄. **xxij.** **Homo** assue-
tus verbis improprij omnibus diebus vite sue non erudietur.
Serpens. vipera est lingua que tres interficit flatu vno. lin-
gua detractoris tres interficit verbo vno se. et eum qui
audit qui ei consentit et quibus illi cui detrahit quando puenit ad eius no-
ticias. **Detraktor** est monstrum est in ore gladius vel gladius
habens. **Vnde** ad detractorem pertinet illud **Proverbi**
xxx. **Est** generatio que pro dentibus gladios habet et super
illud ps. **Filij** hominum de. e. ar. et scuta et lingua e. gla. acu.
Serpens **Gladius** triceps lingua detractoris ps **Gladius** in

690
labijs eorum quis audivit **Perñ.** Nec huius linguaz mē-
erone illo quo dñicuz lacus ofossū est crudeliorē dicere ve-
rearis. fodit eē h corp⁹ nec iā exaime fodit h exaime facit
Iplis etiaz spinis et clavis nocencior est quos ei iudeus
infixit nisi emz corpus sue vite vitam istius corporis pre-
tulisset nūq̄ illud pro isto mortis iniurie tradidisset. **D**e-
tractoz etiaz figuratus est per illam bestiam. de qua legitur
dañ. vij. **Q**ue similis erat vřso que habebat tres ordines
dencū vřsus. et si homini similis sit tñ homo non est. **S**ic de
tractoz et si exterius videat̄ esse homo tñ homo vere nō est
eum sanguine humano pascat̄. **I**n tribus vero ordīmbz dē
cūm figurari possūt tres modi quibz detractor proximus
lacerat. **L**acerat em̄ eum bona opera minuendo. oec̄ta ne-
gando. falsa crimina imponendo. **D**etractor etiam compa-
ratur sepulchro patenci de quo fetoz incessāter exalat. **Vñ**
in ps. **S**epulchrum patens est guttur eozū. **N**ullum se-
pulchrum ita fetet in conspectu hominum. quantum os
detractoris in conspectu dei. **S**apiens **N**on refert de hijs
gartōmbz. an a superiori. an ab inferiori intonent. qz non
minus a superiori q̄ ab inferiori fetent. **T**aneus est fetoz
in ore detractoris. vt ex fetoz illo multi moriantur. **A**li-
qui tamen adeo fetidi sunt q̄ fetozem istum non sentiunt.
Perñ. **V**bi omnes fetidi sunt vnius fetoz minime sentiunt̄.
Detractor etiam comparatur mulieri pregnantī que cum
dolore conatur ad emissionem partus. **Vñ** de ecclī. xix. **A** fa-
cie verbi parturit fatuus tanq̄m gemitus partus infantis.
Videretur detractori q̄ dirumpretur nisi verbum malum
auditum de proximo emitteret. **C**ontra hoc qđ legitur.
Ecclēstici xix. **A** facie verbi parturit fatuus tanq̄m ge-
mitus partus infantis. **V**ideret̄ detractori quia dirūpre-
tur nisi verbum malū auditu de proximo emitteret contra
q̄ **Ecclī. xix.** **A**udisti verbū aduersus proximum tuuz omo-
ratur in te fidens qm̄ non te dirumpet. **A**d detractozem
videtur pertinere illud. **Job. xxij.** **E**n venter meus quasi

64i

mustuz absq; spiraculo. q; lagunelas nouas dirumpit **D**etractor eciaz similis est noctue cuius oculos nox illuminat et dies excecatur. **D**etractores etiam sunt vt cicome que venenatis animalibus pascuntur. **S**ic detractores alie = num peccatum quod quasi venenum est in ore deferunt. **D**s eciaz detractoris vas est aquaz benedictaz dyaboli cōtinens **J**uxta illud ps **Q**uoz os maledictione plen est. **D**etractor eciaz fur est. prior furi b; illis qui vestes et bona temporalia furantur **V**n̄ ambrosius **T**ollerabiliore sunt fures qui vestes et alia bona nostra diripiunt q; fures qui famaz nr̄az lacerāt **C**ui; ratō potest esse hoc q; dicit salōn. q; melius est nomen bonū q; diuicie mlte **V**nde qui neme bonū alicui aufert magis nocet ei q; si ei ml̄tas diuicias furaretur. **P**. furtū eciaz t̄ le vix aut nūq; pōt restitu. **D**etractores dapiferi sūt dyaboli qui carnes humanas hominibus comedendas apponūt **P**rcū. xxiii. **N**oli esse in diuio potatoz. neq; in diuio eoz qui carnes offerūt ad vescend. dicit glo. **C**arnes ad vescenduz offert in collocutōne derogatōnis vicissim vicia proximoz dicere **I**tez detractores dyabolo thurificāt. et vice dyaboli q̄si thuribulū deferūt in quo pro suau odore fetoz alienoz pctōz hominibus inferūt **D**etractores etiam sūt testes iniqui qui nec rogati. nec examinati testimonium ferūt absente eo tra qz testificant **S**en. loqns de proximo tuo scito te pro eo. vel cont̄ eū testimonium dicere **I**a p̄f. **I**nsurrexerūt in medio tui iniqui **I**te videtur esse aduocati dyaboli ipi conant̄ ad hoc vt qd̄ est dei cadat in partem dyaboli. **Q**uid enim aliud est dicere iste est fornicator. vel vsurarius d̄e iste debz esse dyaboli. **D**etractores figurati sunt per amon qui rasit dimidias barbas nuncijs dauid. et detruncavit vestes eoz vsq; ad nates. **V**t legitur. ij. Reg. x. **D**imidiam barbam radit detractor nuncijs veri dauid idest xpi dū medietatez ei; utilitatis aufert. dicit em̄ q; bona faciūt. s; int̄tōe mala **D**etractio em̄ sicut dicit auctoritas est filia inuozis que si

lene facta negare non possit . quocūq; modo peruertere tē
 peat detrūcat eciā vestes vsq; ad nates . quia siq; est pudī
 bunduz in eis detegit **Tertō** potest valere ad det . detra
 ctionis si ostēdat q̄nte crudelitatis sit p̄ctm̄ istud **No**
 tandum . q̄ detractor adeo crudelis est . q̄ se primo ledit vt
 post alios ledere possit . se em̄ p̄mo accusat vt alijs possit
 detrahre . **Crudelitas** eciā detractoris adeo p̄z q̄ carnes
 humanas comedit . et sanguinez humanū bibit **Vnde iob**
Quare persequimini me sicut deus et car . m . sa . **Det̄ctor**
 hominem persequit̄ sicut deus **Gregoꝝ** . **Qui** alienā detra
 ctione depascitur procul dubio alienis carnib; saturatur .
Ad gall . v . Si inuicem mordetis videte ne ad inuicēz cō
 sumamini . **Detractor** comedit q̄nq; patrem suum vel ma
 trem suam spūalem vel carnalez dū ei detrahit . **Nulli** p̄ct
 nec amico . nec inimico **Vñ ezech . x .** dicit dōꝝ iherl̄ez eccl̄ie
 patres comedūt filios suos in medio t̄rū . et filij comedent
 patres suos . **Et Jere . xix .** **Unus** quisq; carnes amici sui
 comedit . **Detractores** vno morsello comedūt vnuz papaz
 vel archiepiscopū vel episcopum **Detractor** eciā in . xl .
 carnes comedat . **Vñ** quidaz abbas in vitis patrū **Melius**
 est comedere carnes . et bibere vinū q̄ comedere in vitupera
 tōne carnes fratruz . **Detractor** non parit eciā mortuis
 dissep̄lit em̄ homines mortuos in peccatis . qd̄ est vnum
 opus otrariū illi operi misericordie . de quo habetur thob .
 ij . **Detractor** eciā crudelior esse videtur lupis ⁊ leonib;
 et ceteris bestijs . **Leo** em̄ leoni parit . **lupus** lupo . et ce
 tere bestie parunt bestijs sui generis . **Detractor** vero nō
 parit carnib; humanis **Detractoris** lingua p̄ior videt̄ esse
 inferno . **Infernus** enim solos malos deuorat . lingua de
 tractoris amplectitur . et bonos . et malos . **Vnde legit̄**
Eccl̄ . xxviii . De lingua tercia que est lingua detractoris .
 p̄ctius utilis est infernus qm̄ illa **Quarto** potest valere
 ad det . h̄ꝝ peccati . si oñdat̄ q̄nte immūditie ē p̄ctm̄ istud
Notanduz est q̄ detractor straboni comparatur qui non

lepra. qz dicit moysi De pena ee ista legē leuē. viij. Qui
 cuqz comederit sanguinez peribit de pplis suis. Itē leuē.
 xvij. Homo qui libz de domo isrl. et de pplō qui peregrina
 tur inter vos. si comederit sanguinez obfirmabo faciē meā
 ostra animaz illius. et disperdā illaz de pplō meo In sangu
 ine peccati delectari dyabolicū videt esse Vñ detractores
 Speciali filij dyaboli sunt qui sanguisuga dicit Proū. xxx
 Sicut em sanguinez peccati sicut et dy. bolus **N**ono
 potest valere ad det. huius peccati. si ondat q̄nea stulticia
 pctō huius laborat. De stulticia ipsi dicit dyas qz p̄rius
 est stulticie aliena vicia cernere et sua obliuisci Legit ee
 in vitis p̄m qz quidā frat̄ inuentus est culpabilis et ad
 ductus est abbas moyses v̄h̄m̄cia precū. qui tollens secū
 sportā vetustissimā. impleuit eam arena et portauit eam
 retro Illis vro amirātibz q̄ hoc ess̄ dixit. Peccata mea
 sunt post me currencia et non video illa et v̄mi ego hodie
 aliena peccata iudicare. Sic detractor facit. Peccata em
 sua quibz totus plen⁹ est non videt. pctā aut̄ aliena ante
 oculos suos habz Duodecimo pot̄ valere ad det. huius pec
 cati si ondat qz dāpnosū sit ecclie dei **N**otand. qz detras
 ctor est vent⁹ vr̄es vineā dñi ledēs p̄cipue in flore Illi em
 in initō bone vite non possūt inozsus detractōnū sustinere.
 sed desistūt a bono incepto **E**t sicut poma debiliū caudaz
 deiciūt ab arboribz vento. sic v̄t⁹ det̄ctōis illos a deo sepe
 rat. qui nondū firme ei adh̄serūt **D**etractor q̄ntū in se est
 v̄m̄siales tenebras vult facere in m̄do isto. sic legūt f̄cē in
 passione dñi sup v̄m̄siaz terrā **L**ucernas ecclā conat̄ detras
 ctor extinguere. dū viros sanctos nitit̄ infamare cū ecclā
 tenebras suas faciat t̄m̄ ter in anno. detractor ot̄inue tene
 bras amat. et ido i tenebras cēnas ibit **V**ndecimo pot̄ va
 lere ad det. huius pcti h̄ qz pctm̄ est in sp̄m̄l̄ et̄m̄ detractor
 em̄ ipuget gr̄az sp̄ūss̄ā dñi dū conat̄ eā diminuē l̄ ex toto eā
 suffocare in hoibz. ideo vix dimittit̄ peccatum istud a sp̄ū
 sancto ad quē pertinet remissio pct̄m̄ **D**uodecimo potest

valere ad detestacionem huius peccati hoc. q. dicit glosa de peccato isto. super illud **Prou. xxiiij.** cum detractoribz ne comisceatis hoc speciali vitio periclitatur fere totum genus humanum. **Et** notandum. q. licet quilibet debeat cauere a detractone quarumlibet personarum precipue tamen a detractone patris vel carnalis vel spualis. **Vn exodi. xxij.** **Dis.** non detrahes. et principi populi tui non maledices. **Et gen. ix.** Legitur de eham filio noe q. p. ris sui verenda detexit et ideo in semine suo maledictionez recepit. **Vn legit.** Maledictus eham puer seruus seruorum erit fratribz suis. **Legitur** eciaz. **ij. Reg. vj.** de oza. q. a domino percussus est quia manum suaz ad archas dei extendit. **Per archam** in qua continebat manna. et virga aaron. est tabule testamenti figuratur prelati in quo continere debet manna dulcis consolationis. ad quam archam si detractor manuz extenderit illi detrahendo a domino percussus. **Grego.** Multi dum plus vitaz sacerdotuz q. suam discutiunt. in erroris foueaz dilabunt. minus considerantes q. non eos vita sacerdotuz lederet si humiliter bonis sacerdotuz ammonitionibz aures accomodarent. **De diuersis speciebus detractio**

Dicitur que possunt valere contra peccatum detrahendum. **Quis** dicitur est ut aliquid tangam de diuersis speciebus detractio. **Notandum** q. super illud ps. detrahentes secreto proprio suo hunc persequer. distinguitur triplex genus detractio. **Primum** est malum dicere de alio. **Secundum** audita mala referre cum augmento. **Tercium** est libere illud audire. **Nos** autem possumus diuidere detractores in sex species. **Quarum** prima est occulta mala proprio publicare. **Secunda** est audita cum augmento referre. **Tercia** crimina falsa imponere. **Quarta** bona occulta negare. **Quinta** manifesta bona minuire. **Sexta** est bona in mala conuertere. **De his** qui libere audiunt detractores.

Equit de peccato eorum qui libere detractores audiunt. **Contra** quod peccatum possunt valere verba sacre scripture que id dissuadet ut est illud ps. iij. labia detrahentis sunt

procul a te **E**t illud puer. xxiiiij. Noli esse in conuiuio po-
 tatorum nec in diuinis eorum qui carnes offerunt ad vescendum
Et illud. xxiiiij. Cum detractoribus non amisceris. **E**t illud
Eccl. xxviii. Sepi aures tuas spiritibus et noli audire linguas
 neque **C**ontra hoc potest etiam potest valere illud **B**ern. de
 here vel detrahentes audire quod horum dampnabilis sit non fa-
 cile dixerim **S**unt autem reprehensibiles illi qui libenter detrac-
 tiones audiunt multis de causis. **P**rimo propter hoc quod videtur fra-
 tres suos ambobus dilacerari. et non exterrere canes salti cla-
 moribus precipue cum sperent se posse proficere. immo ambobus
 applaudunt in quo potius se canes quam homines cunctant **E**ccl.
 xiiij. **Q**ue omniatio hominis sancti ad canes. **C**um detractor
 serpens sit ut prius ostensum est. non videntur homines esse. sed
 potius gemina vipera qui eos non exhorrent qui lapides
 duras increpationum non picunt quando videtur fratres suos ab eis
 morderi **R**eprehensibiles etiam sunt qui libenter audiunt detracto-
 res quod illis qui fratres suos dimediunt falsas ministrant ad quam
 eos comedunt. hylarem enim vultum ostendendo sine qua
 falsa morsus quasi insipidus esset detractoribus **I**tem **N**emo in
 to auditori libenter narrat **P**rou. xxv **V**entus aquilo disti-
 pat pluuias. et facies tristis linguas detrahentes **R**epre-
 hensibilis est etiam ille qui detractori assentit quod testi deceptone
 pleno non iurato nec examinato contra absentem credit et
 frequenter testi unico vera illud legis diuine **I**n ore duo-
 rum vel trium stet omne verbum. immo quod plus est si unus
 ribaldus detraxerit uni viro sancto. et decem viri sancti iu-
 rarent contrarium creditur illi ribaldo simplici verbo. testifi-
 canti contra virum sanctum plus quam decem viris sanctis iura-
 tibus pro ipso **R**eprehensibilis est etiam talis. quia iuxta
 sepulchrum patens unde fetor incessanter exalat potius
 eligit esse contra dei voluntatem et ad suam damnationem
 quam recedendo inde obmutescere faciat os detractoris. **S**i
 omnino deesset auditor deesset et detractor. **R**eprehensibilis est
 etiam talis quod nocturne testificanti contra lucem quam naturali odit

647

Sequitur de peccato eorum qui impacienter sustinent eos qui sibi detrahunt qui valde fatui sunt Valde enim vtiliter seruiunt eis si ipsi patienter sustinent Detractores etiam spiritus sunt vias inferni obstruentes viris sanctis **N**umquam osee .ij. Ecce ego sepium vias tuas spiritibus **I**psi etiam sunt vigiles et ciuitate ecclesie custodientes ad modum vigiliam quasi continue menciunt **I**psi etiam depascunt segetes domini in paleas luxuriant et pauca grana habent **I**psi sunt lime vasis glorie rubiginem auferentes sed sunt quedam vasa maledicta quae a limis istis sumunt rubiginem vnde debent sumere decorem detractoris a filiis dei quasi in quocumque peccato elationis eradunt **V**nde gregorius **I**decirco laxat dominus linguas detractorum in electos ut si quod in eis elationis surrexerit in gloria detractoris eradat **D**e peccato adulationis capitulum septimum

Sequitur de peccato adulationis de quo hoc modo dicemus **P**rimo ponemus ea quae ad detestandum peccati possunt valere **S**ecundo tangemus de remediis contra peccatum istud **N**otandum quod adulationis huiusmodi qui dicitur est peruersa laudatio **V**nde nomen laudationis et adulationis eiusdem vicij constat sed non eodem modo ordinatis **S**ecundum tunc vero nomen a sono sumptum canes enim quorum est mira adulatione fere exprimentur istum semper

Ad detestandum vero huius peccati **P**rimo possunt valere verba sacre scripture quae illud dissuadent **V**t est illud **Exodus xxx.** **H**oc oleum venerationis semper erit michi in generatione vestra caro hominis non urgetur ex eo **E**t subditur paulo post homo qui cuius tale peccauerit et dedit ex eo alieno exterminabitur de populo suo **A**lcum istud laus est quae debet deo dari non homini viuenti **Leuiticus ij.** **N**ich mellis adolebit in sacrificio domini in melle dulcedo adulationis intelligitur **I**tem dissuadet hoc vicium **Exodus xliij.** **N**on coques dum in lacte matris suae **A**dulator hominem dux quem dicitur frangere non potest in lacte adulationis coquitur ut dyabolo omescibilis fiat **I**tem psalmus xxiiij. **N**e lactes quem lacis

eius **E**t in eccl^o. Ante mortem non laudes quēq̄m **S**ecū
do possūt valere ad det. huius peccati exempla. precipue
exemplū xp̄i de quo dicit glo. sup illud **M**ath. xxij. **E**t re
lictis illis abiit foras extra ciuitatem. quia pauper erat.
nulli adulator nullū in tanta vrbe inuenit hospite. s̄ apud
lazarum receptus est **A**po⁹ ecclā dicit de se. j. ad thess. ij
Neq̄ aliqui sum⁹ in similib⁹ adulatorib⁹ sicut scitis neq̄
in occasione auaricie deus testis est. **T**ertio potest valere
ad det. hui⁹ peccati. si adulatorē vel adulatorē diuersis
rez generib⁹ compem⁹ **N**otandū ergo. q̄ adulator nu
trix dyaboli est. filios dyaboli lactans lacte adulatoris.
Vnde prou. j. **S**i te lac. pec. ne. acq̄. eis. **I**tez puer. xvi.
Vir iniqu⁹ lactat amicum suū. et ducit eū per viam non
bonā **E**t treñ. iij. **L**amia nudauerūt mammas. lactauerūt
catulos suos. **L**amia est bestia suis fetib⁹ crudelior q̄ cetere
bestie **V**nde lamia q̄si lamia appellat^r. quia catulos suos cre
ditur lamare. **V**nde bene signat adulatorē qui in verita
te eos lamat quos videt^r lactare **I**deo aut^r oparat^r adula
cio lacti. vt ordat^r verecunduz esse homini adulto adulatorē
nez amare. sic verecunduz homini barbato ad māmillas ma
ternas pendere **A**dulator ad modū nutricis facit filios dy
aboli ecclā obdormire in peccatis sicut nutrix casuz paruuli
ad eius osolatōez saltū interpretat^r. sic adulator pctm̄ eius
cui adulat^r q̄ in veritate casus est asserit opus magnificum
esse **A**dulatores egipcie mulieres sunt quaz māmillas mo
yses respicit **I**tem adultores locuste sunt omedētes re
siduū grandinis **E**ro. x. **L**ocusta estate canit. hyeme silet.
sic adulator eos laudat qui hnt estate m̄ prosperitatis a lau
de vero eoz silet qui hnt hyemem aduersitatis **V**n ecclā.
xiiij. **D**iuces locutus est. et om̄s tacuerūt et verbū ei⁹ vsq̄
ad nubes perducūt. **I**n gradine vero persecutor intelligit^r
locusta ergo residuuz grandinis omedit. quia sm̄ **G**re⁹
quez psecutō frangens non vincit mulcēs adulatorē premit
Adulatorē deterior videtur esse detractio. quia detractio

649
homines humiliat. sed adulatio homines extollit. Adulato
res etiam rane sunt propter loquacitatem patris. Edidit terra eo
rum ranas et in pene-re-ip. Adulatores etiam sunt hyrene
usque in exercitum dulces sicut boecium. sunt ioculatores dya
boli non permittentes dyabolum in aliquo contristari. Unde
Dise. vi. In malicia sua letificauerit regem. Ipsi etiam sunt
sacerdotes dyaboli homines viuos sepelientes. Unde matth. viij.
Dimittite mor. se. re. de quo verbo loquens greg. die. Tunc
mortuus mortuum sepelit. cum peccator peccatorem aggre adu
latio nis permit. Adulator est echo reformans se ei cui adula
tur si enim riserit ridet. si fleuit flet. Sap. xvij. Resonans in
altissimis montibus echo. Ipsi sunt quasi gramelion quod secundum
solum est animal de aere viuens quod colorem habet varius
et in momento mutabile. ita ut cui rei se iungit decolor fiat
ei. Ite sunt incitatores dyaboli qui faciunt hominibus de se crede
re quod ipsi volunt. Adulator homines proterus infantes ex
cultis facit. Unde quidam nichil est quod de se credere non possit
cum laudat de his equa potestas. Ite adulator quasi sub pre
textu decorandi homines iugulat. unde ad eum potest dici
sicut nouacula acuta fecisti dolium. Adulator etiam proditor
est. sub specie enim osculi ad modum iude hominem tradit ho
stibus suis. et sub specie amicitie hominem interficit. Unde
recte significatur per ioab qui sicut legitur in Reg. xx. Dix
it ad amasan. Salue mi frater. et tenuit manu dextera me
tum amase quasi osculans eum et percussit eum in latere et
mortuus est. Adulatio oleo comparatur. Unde in ps. Oleum pec
non impig. ca. m. de quo oleo dicitur ungit suos qui in extre
mis laborant. hoc oleo ungit etiam diabolus homines quos fle
tere non potest ut ad malum eos molliat. Unde aug. Oleum
est flamma laus adulatoris. que mentes a rigore veritatis emol
lit ad noxia. Adulatio etiam mel est. sed toxicatum. Est etiam
sagitta aurea. et ideo aliqui non curant si ab ipsa ledantur.
Est etiam ventus qui leuis videtur transfert tamen montes de
regno dei in regnum dyaboli. Ite est retia dyaboli inuisibile

652

eum ut forcius sit. Unde eze. xij. Ipsi edificabant parietem illi autem limebant luto atq; paleis. dic ad eos qui lineant absq; tepamento q; casurus sit. Ad hoc vero q; adulator detestabilis sit pertinet ad illud Prouer. xxij. Qui dicit impio iustus es n' a'edicet eis populi et detestabunt eos tibi. ad hoc q; al' hominabilis sit pertinet illud Prouer. xvij. Qui iustificat impiu' et qui e' d'epnat iustus vterq; ab hominabilis est apud deum. Ad idem pertinet q; dicit glo. super iudic. xvj. Vbi agit' de diuite et de lazaro q; pot' in lingua canu' lingua adulacu' intelligi qui vulnera lingit du' mala que in nobis reprehendim' improbo fauore laudat. Lingua em' ista que vulnera lingit indubitater abominabilis est. **S**exto potest valere ad det. huius peccati. si est datur magna stulticia qua laborat adulator. Est aut' e'z vna stulticia ipsius q; ipse laudat homines sibi ipsi q'si vellet eu' vendere sibi. Vnd' quida' dixit adulanti sibi. Quid me michi laudas nu'q' michi vedere me vis. Alia stulticia eius est q; ipse homini adulator ut gra' eius acquirat q' tu melius inueniret si veritate ei diceret. Vnde prouer. xxvij. Qui corripit homines gra'm postea inueniet apud eum magis qm' ille qui per lingue bladimenta decipit. Et eiusdem. xxij. Labia desolabuntur qui recta respondet. Et ibidem. Qui arguunt laudabunt' et sup' eo v. bu. hoc est illud q; precipue d'et diuitibus et pot' tibus videlicet qui verum eis dicat. Vnde seneca. Monstrabo tibi possid' tibus omnia q' desites qui vix dicat et homines inter menci'entem perstup'entem et pro rectis blanda audientem ad vix perducatur. Sed dicit illis non q; velint audire. sed q; velint semp' audisse.

De remedijs contra adulationem

Sequitur de remedijs contra peccatu' istud. et possunt esse .iij. contra istud viciu'. **P**rimum est ut quando ventus adulationis fiat homo ad terra' descendat ut q; infirmu' est in se consideret et dicat quonia' tu illuminas lucernam meam d'ne. **A**liud remedium est

memoria mortis q̄ significatum est. Exo. x. vbi legitur q̄
 orauit moyses dominum qui flare fecit ventum ab occiden-
 te vehementissimum et arreptam locustaz proiecit in mare
 rubrum In locustis adultores intelliguntur quos v̄t?
 veniens ab occidente proiecit in mare dum memoria mortis
 eos fugat. quia vanas hominuz laudes contempnit qui de
 morte cogitat q̄n veritas aperte patebit. **T**erciu reme-
 dium est vt homo subtili discernat adultores esse eu qui
 sibi loquit. Verecudabit enim eum cum cognosce se pul-
 uerem reputari ab eo quo sibi lac adulatōnis ppinat. **V**nd
 Socrates cuiusdam sibi adulanti dixit. Nich proficis adula-
 tor cum te intelligam. **Q**uartum remedium est q̄ homo
 tristem faciem adulantibz ostendat. tristis em facies eos
 fugit. sic hylaris facies eos mltiplicat. **V**nde prouer. xxv
 Princeps qui libenter audit verba mendacij omnes mini-
 stros habebit impios. **R**ennuere vero lac adulatōnis mltū
 est acceptum patri celesti. qd figuratū est Gen. xxi. **V**bi
 legitur abraham fecisse grande comū inū in die ablactatō-
 nis ysaac. **D**e maledictione. et de hys que valent con-
 tra ipsam. **C**apitulum octauum.

Sequitur de peccato maledictōnis. **M**aledictōes
 vero hic intelligo mali imprecatōnem. contra qd
 pctm possunt valere pmo verba sacre scripture q̄
 illud dissuadent. **V**t est illud ad Ro. xii. **B**enedicite et no-
 lite maledicere. **E**t illud ij. pe. iij. **N**on reddentes malum
 pro malo. vel malū pro bono. **S**ecundo valere possunt is
 exempla. sicut est illud qd legitur de domino ihu. j. pe. ij.
Quū cum malediceretur non ma. **E**t illud apostoli. **M**a-
 ledicimus. et benedicimus. **T**ertō potest valere contra
 hoc peccatum si ostendatur mltiplex malum qd sequit̄ ex
 eo. **P**rimum malum est. amissio regni eterni. **V**nde j. ad
 Cor. vi. **N**eqz maledici neqz rapa. regnuz. dei possi. **A**liud
 malum est q̄ maledictio quaz aliquis facit super caput ma-
 ledicentis reuertitur. **V**nde prouer. xxvi. **S**icut auis

ad alta trāsuclans. et passer quelibet vadens sic maledi-
 ctum frustra prolatū in quēq̄ superueniet. Ideo autē dicit̄
 frustra prolatum qz est maledictū iuxta diuinam iusticiāz
 prolatū. vt est illud act. viij. Pecunia tua tecū sit in per-
 ditōnem. et tale maledictuz venit super illuz qui maledici-
 tur. **Maledictum** vero sine causa prolatū venit super eum
 qui maledicit. Vnde eccl. xxvij. Qui in altum mittit lapi-
 dem super caput eius cadet. Et gen. xxvij. Qui maledixe-
 rit tibi sit ille maledictus. Et in ps. Maledicent illi. et tu
 benedices. Et math. v. Beati estis cū maledixerint vobis
 ho. ꝛc. Quarto potest valere ad det. huiꝰ peccati. si oñ
 datur peruersitas eoz qui male agentibus maledicūt. Cū
 em illi qui male agūt infirmi sint. opaciendū esset eis et
 pro eis orandū. Non esset malū impēand eis cū plus malū
 habeant q̄ expēdiat. **Quinto** potest valere contra pētm
 hoc. qz maledictio a deo est illata qz non est licitū maledice-
 re dyabolo. Vnde eccl. xxij. Duz maledicit impius dya^m
 maledicit ipse animā suāz. et dupli intelligi potest. vno mō-
 do sic. Cuz impius maledicit dya^m idest cū dicit eū maledictū
 et condēpnatū ille maledicit animāz suāz i dāpnatāz et ma-
 ledictāz ostendit cū maledictū mittet. Vñ ad Ro. ij. In
 excusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo em iu-
 dicas aliū teipsuz dēpnas. Alio modo sic intellige. Cuz
 impius maledicē dyabolo idest malū optat dyabolo ipse ma-
 ledicit animāz suāz idest maledictō culpe et pene subicit.
 Cuz enīz dya^m sit creatura dei peccatū est malū optare ei.
 Vnde in canonica inde vbi legitur qz michael cuz dyabolo
 disputans altricaretur de moyli corpore non est ausus in-
 ferre iudiciuz blasphemie. sed dixit impet tibi domīnꝰ. di-
 cit glo. Vbiūqz vel qñēūqz hec aleriatō angeli facta fuit
 cum dyabolo sibi aduersanti blasphemiaz dicere noluit. s̄
 modesto euz sermone cohere iit q̄ntomagis hominibꝰ oīꝰ
 blasphemia est cauenda. **Itēz** glosa. Dyabolus in substācia
 est bonus. sed in voluntate est malus. et ideo ab anglo non

blasphematur qz aliquid referre aduersus bonaz naturaz bla
 sphemias reputat archangelus. Sic habetur zach. in. Vbi sic
 legitur Ostendit michi dñs sacerdotem magnū stātem coram
 angelo deo. et sathan stabat a dextris eius vt aduersaretur
 et dixit dñs ad sathan. Inreperit in te dñs qui elegit ihe
 rusalem. Precipue vero cauendū est pentibz maledictionibz
 filiorum. Quia ille maledictiones magis nociue solent esse.
 Eccl. iij. Bñdictio dñi firmat domos filioz. maledictio autē
 mris eradicat fūdamēta. valde impūū est qd mīr oprat ma
 lum filio qd non licet ei dyabolo optare. **¶ De conuicio**
 et de cohibentibus ab eo **Capitulum nonum**

¶ Equit de pctō diuicij a q pctō. Primo dēret cohi
 bere hoc qd conuiciū mltuz vulnerat cor eius cui di
 citur Eccl. xxviii. Flagelli plaga lutoz facit. Pla
 ga autē lingue cōmūuet ossa. Jer. 23. Sic hō cauet ne per
 cūciet aliquē cū baculo. sic cauere debet ne percūciet eū cōui
 cio. Secundo debet cohibere hominem a conuicio hoc. qd
 conuiciū caritatem seu amicitia destruit que est via excel
 lentōz. Vñ eccl. xxij. Mittēs lapidem in volatilia dēciet
 ea. sic qui conuiciat amico dissipat amicitiam. Tertio de
 bet cauē a vicio hoc. qd non defacili fit concordia post con
 uiciū dictum. Vñ eccl. xxij. Ad amicū et si produxerit
 gladiū non desperes est em regressus ad amicū. Si aperu
 erit os triste non timeas. Est em concordatō excepto con
 uicio. improprio et supbia et misterij reuelatōne et plaga do
 losa. **¶** Quarto debet hō. eo. a pctō conuicij. qd hō assuetus
 huic pctō vix corrigitur. Vnde eccl. xxij. Homo assuetus ver
 ba improprij omnibz diebz suis non erudietur. Quinto de
 bet hominē cohibere a vicio hoc. qd illi qui conuicia dicunt
 frequenter conuicia audiūt. Vnde sap. Qui pgit dēre que
 vult audiet que non vult. Prouer. xiiij. Im pius confun
 dit. et confundetur. Prouer. xxvj. Qui voluit lapidē re
 uertetur ad eum. **¶** Sexto debet cohibere hominē a conuicio
 hoc. qd conuiciū dignū facit hominem in orbe eterna. Vñ

Math. v. Qui dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne
 ignis. **S**eptimo debet eo. ho. a conuicio h. q. dicitur dicitur
 homini signus est impietatis et magne peruersitatis. **Unde**
Prouer. x. Labia iusti solidant placita et os impiorum
 pruersa cum ex habundancia cordis os loquat' viciosum
 est cor. **U**n frequenter exit dicitur. et in veritate rusticus est
 qui rusticitatem libenter dicit. **N**on valde pruersus sit qui
 conuiciu dicit ex hoc potest patere. quia aut conuiciu
 qd ipse dicit est malum pene. aut malu culpe. **S**i malu pene
 est cu malu pene a deo sit ipse dicitur obprobrius homini ex
 probat creatori eius. **Prouer. xvij.** Qui despicit paupe
 rem exprobat factori eius. **S**i vero est malum culpe dya
 bolicu est gaudere de hoc qd aliquis illud comiserit. **Leuit.**
xix. Si habitauerit advena in terra nostra. et moratus fu
 erit inter nos non exprobetis ei. sed erit inter vos quasi
 indigena. **A**dvena est homo qui magnus peccator fuit cui pe
 catu suu exprobandu non est. **U**nde eccl. viij. **N**e despicias
 as hominem auertente se a peccato. neqz iniurieris ei. me
 mento qm omnes in corruptone sumus. **S**peciali aut ca
 uendu est ne conuiciu correctioni admisceas sic faciunt
 quidam qui sub specie correctionis conuiciant hominibz.
Unde eccl. xix. **E**st correctio mendax in ore otumeliosi.
 vere mendax est talis correctio. **M**entis em tlez correptio
 nem cum potius sit conuiciatio. **T**ullius in tractatu de ami
 citia. **M**onere et moneri est officiu vere amicitie. ita eni q
 adulatione careat amonito. et otumelia obiurgato. **E**t pu
 xij. **Q**ui suavis est viuunt in moderatoibz suis. relinqz otu
 meliam homo mansuetus moderate corripit. et sic vitam ani
 me sue seruat. homo iracundus immoderate corripiendo ipsas
 perdit vitam. **C**auendum est ab immoderata et immasuetata
 correctione. nisi enim homo caueat sibi. ipse ignem incendit
 quem debuit extinguere. et occidit quem debuit sanare.
 et tenet de dampno qd verbu incautum ab eo prolatum fe
 cerit. **A**d primu pertinet illud. **Eccl. viij.** Non incendat

carbones peccatorum arguens eos **A**d secundum pertinet illud
 Prouer. xv. lingua placabilis lignum vite que autem im-
 moderata est steret spiritum **L**ingua mansueta lignus seu arbor
 vite est. occasio enim vite spiritualis est illis quos corripit **S**
 lingua immoderata steret spiritum tamen corripientis quam ei qui
 corripit. **A**d tertium pertinet illud exo. xxij. **S**i egressus
 ignis inuenit spicas. et apprehendit acervos frugum siue
 stantes segetes in agris reddet dampnum qui ignes succen-
 derit. quod de igne ire potest intelligi cuius dampnum tenet redde-
 re qui verbo incauto illud succenderit.

De contentione **D**ecimum capitulum.

Equit de peccato contentions a quo peccato primo debet
 co. ho. quod peccatum hoc dyabolicum est **V**n aug. **N**ich
 est filius aetibus demonum quam litigare **V**n suos dya-
 boli non dei se ostendunt qui litigant. **11.** ad **T**hij. **11.** **S**eruus do-
 mini non oportet litigare. sed mansuetum esse ad omnes **I**te apo.
Si quis vult contentiosus esse nos tales consuetudinem non ha-
 bemus **S**ecundo debet ho. eobi. a contentione hoc. quod separe
 se a contentione nobile est **V**n pu. xx. **H**onor est homini qui separe
 se a contentione. ostendere autem ignominiosum est **S**en. **A**liebze
 est litigare **T**ertio debet co. ho. a contentione hoc. quod litigare
 signum est stulticie seu supbie. et pusillitatis. et malicie **A**d primum
 pertinet illud **P**rou. xviii **L**abia stulti miscet se rixis **E**t illud
 xx. **O**mnes autem stulti miscenturumelibus in verbo miscendi
 quod omixtio est inseparabilis unio. intelligitur quod stulti a conten-
 tione separari non possunt **A**d tertium pertinet illud **P**rou. xvi.
Homo peruersus suscitatur lites **E**t. xxvi. **S**ic qui apprehen-
 dit auribus canes. sic qui pertinetur impaciens. et commiscetur
 rixe alterius **A**d quartum pertinet illud **P**rou. xvii. **S**emp-
 iurgiam querit malus angelus autem crudelis mittet contra eum
 hoc erit in morte quando aliquis malus ad eum venerit ut eum de-
 ferat in infernum **V**el angelus malus potest intelligi aliquis
 homo malus ad eum missus ut dicitur vulgariter iste est malus
 sed quomodo inueniet parem suum **Q**uarto debet co. homines

a contentione hoc. q̄ mlt̄a mala inde. pueniunt. Vnde eccl̄i. xxij. Ante ignez camini vapor. et fumus ignis maltratur. sic ⁊ ante sanguinē maledicta. ⁊ orūelia. ⁊ ruine. et eiusdem. xi. A scintilla vna auget̄ ignis. Et xxviii. Certamen festinatū incendit ignē. et lis festinās effundet sanguinē.

Quinto debz co. ho. a cōtentōe hoc. q̄ abstinere ab ea maḡ meriti est. Vñ legit̄ in vi. pa. q̄ orate machario vox in sonit̄ ad eū dicēs. Nōdū ad m̄surā duarū m̄lex̄ pueisti q̄ habitāt in p̄xia ciuitate. Cūqz q̄sist̄ machari⁹ intrās ciuitatē ⁊ ouersatōz eoz ab ipsis. Dixerūt q̄ erāt vxores duorū fr̄m. et p̄ xv. annos sil fuerāt. ⁊ nūq̄ aliq̄ eaz. aliā dicto. vel factō cōtristauerat. et statuerunt in corde suo. vt vsqz ad mortē verbū inter se seclare non loquerent̄. ⁊ lib̄ter intrassēt religionē. si viri eaz p̄mitterēt vnū eoz in quibz consistebat meritū harū m̄lex̄. erat hoc q̄ litem non habuerāt ad inuicem. Am̄m⁹ vere innocens nesciret litigare. Vñ legz̄ in vi. pa. q̄ duo senes erāt in vna cella qui nūq̄ habuerāt lites inter se. Dixit ḡ vn⁹. f̄ faciam⁹ litem inter nos. et penam⁹ latem in medio. et vterqz dicat q̄ suus est. qz nescim⁹ q̄ sit stentō. Cū posset⁹ fuisse later. et iam vnus diceret meus est. alter r̄ndit ego spero q̄ meus est. Cū autē pri⁹ mus diceret non est tuus. sed meus. alē r̄ndit. si tuus est tolle eū. et sic non inuenerūt materiāz litigādī. et licet vni uersalē detrahēd a sit stentō. p̄cipue tñ cū q̄nqz personis sez cū homine potente. ne forte incidat in manus illius. et cū homine locuplete. Vñ eccl̄i viij. Non ostendas cū homine locuplete. ne forte ecōtra ostituat litē tibi. mlt̄os enī pdie auz. et argētuz. Et cū homine linguato. Vñ eccl̄i viij. Non litiges cū homine linguato. neqz struas in ignez ipius ligna. et cū homine iracūdo non facias rixam. Item cū ppria vxore. ex quo enī aliquis lites habere ceperit cū vxore nūq̄ habebit quietē. Prover. xix. Tecta iugie p̄stillancia. ⁊ litigiosa m̄lex̄ cōparantur. In domo p̄stillanci qua hō vult declinare vnum stillici dū in illo loco inuenit illud in alio.

Et ica non inuenit ibi quietem . Sic vir et vxor qui etem non inueniunt ex quo ceperint litigiosi esse . et valde male est eis q̄ntascūqz delicias alii h̄ant Vñ prou . xvij Melior est buccella sicca cū gaudio . q̄ plena domus cum iurgio . et licet de nulla re litigand sit . p̄cipue tñ non est litigand de re q̄ hominē n̄ molestat Vñ eccl̄ . xi De illa re qui te n̄ molestat non certauis rē . ¶ De derisione . Capitulu vndecimum .

Sequit̄ de derisione quā mali faciūt bonis . de qua breuiter p̄trāsim . eū de ea dēt̄m sit in tractatu de ornatu in caplo de verecūdia . hoc solū ad dentes q̄ legit̄ neemias dixisse . ij . Esdre . iij . caplo . Cū thobias amonites irrideret iudeos edificātes dicens . Si ascenderit vulpes trāhet mura eoz lapidē . Audi inqt̄ deus noster qd̄ facti sumus despectō ouerte obprobriū sup caput eoz Et paulo post subdit̄ . Ne operies iniquitatē eoz corā facie tua . et p̄tā eoz n̄ deleant̄ . quia irriserunt edificātes . ¶ De prauo consilio capitulu duodecimum

Sequit̄ de p̄tō prauo s̄siliij a quo peccato deberet eo . ho . hoc . q̄ prauus s̄siliarius proditor est . decipit̄ eum qui in eo s̄fidit . scz eum qui ab eo cōsiliū petit q̄ non est paruum peccatum Vnde prouer . xxvj Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortē . ita vir qui fraudulenter nocet amico suo . ¶ Secdo debet eo . ho . ab hoc p̄tō . q̄ prauo s̄siliarij q̄si omnia mala faciūt sic tñ vt nich mali fecisse videant̄ ipsi dant palmas in faciem xp̄i in membris eis dicētes . p̄phiza nobis xp̄e quis est qui te percussit . vt legit̄ factū fuisse Math . xxvj . Cū dñs capcus teneret̄ q̄si dñs ignorare possit astucias eoz eum scriptuz sit Job . xij . Ipse nouit decipientes . et eum qui decipit̄ Tertō debet eo . ho . ab hoc p̄tō hoc . q̄ s̄siliarius prauus illud s̄siliuz qd̄ ipse vult dare oera aliquos . Primo dat oera seipsū . Istud em̄ h̄z iusticie . Omnis em̄ in iusticia q̄ quicūqz vult nocere alij . Primo nocet sibi Omnis laqueus deceptōnis . Primo capit eum qui tetendit .

Omnis gladius persecutōnis spiritali. primo trāsuerbe-
 rat eum qui eo vtit. **Vnde Eccl. xxvij.** Qui fodit foue-
 am incidet in eam. et qui statuit lapides proximo offendit
 in eo. et qui laqueū alij ponit peribit in illo faciēti. **Osiliuz**
 nequissimū super illū deuoluet et non agnoscet vñ hoc ve-
 niat illi. **Vñ prouer. xvj.** Qui fodit foueam incidit in eam
 et qui voluit lapides reuertet in eum. **Et in ps. Lacū ape-**
 ruit et effo. e. hoc est figuratū primo **Reg. xvj.** In hoc q
 gohyas proprio gladio decapitat⁹ est. **Et hēse. iij.** In hoc
 q aman suspensus est in patiblo quē parauerat mardocheo
Prāuū osiliarij de rapinis et exactionib⁹ q̄s faciūt fieri ha-
 bet pēt̄m et ad restitōnem tenent. cum alij hēant lucrū cō-
 filio eoz bene acquiescit in malis faciendis. in bonis ve-
 ro minime q̄nqz modico tpe plus mali faciunt q̄ toto tpe
 vite sue possint emendare. vñ nulluz pēt̄m est q̄ mag⁹ impe-
 diat homines a salute q̄ istud. **¶ Quarto** debet eo. ho. ab h
 pēt̄o. q̄ pēt̄m istud pēt̄m mltuz nocuum est ecclesie dei.
 vnus em̄ malus osiliarius destruit totaz vnam patriam.
 ad magnā maliciam prāuū osiliarij referri potest illud **Eccl.**
Requius oculo quid creatū est. **Consiliarius** em̄ alicui⁹
 oculus eius dicitur **Vnde Math. vj.** Si oculus tuus scā-
 te. rē. **Si** consiliarius alicui⁹ p̄ncipis mal⁹ est. negocia ei⁹
 male disponent. **Vñ Math.** Si oculus tuus neq̄ fuerit
 totū corpus t. te. erit. **Quinto** debet cohi. ho. a peccato
 hoc. q̄ q̄nqz illi qui astuti sunt ad danda osilia nocua alij⁹
 in consulendo sibi ipsis iusto dei consilio fatui inueniuntur
Vnde Job. xij. legitur. q̄ deus adduxerit consiliarios in
 stultū finem. **Legitur** eciaz **Job. v.** De domino qui appre-
 hēdit sapientes in astucia eorum et consilia prauoz dilli-
 pat. **Sicut** autem cauendū est homini ne prāuo consi-
 lio acquiescat. **Vnde eccl. vj.** Multi pacifici sunt tibi sed
 consiliarius vnus de mille **Et eccl. xxxvij.** A consiliario mā-
 lo serua animam tuaz. p̄ seito que sit illius necessitas et q̄
 ille cogitabit ne forte mittat tibi sudem in terram et dicat

66.

tibi. bona via est. sic cauendum est homini / ne consiliuz que-
rat a iuuenibz. hac de causa em roboraz pte regni amilic. qz
acqerit consilio iuuenū relicto consilio senū. vt legitur in. Reg.
xii. Itēz cauend est homini / ne amatores huius mundi con-
lat de salute anime sue. vñ **Eccl. xxxvii.** Noli consiliari cū so. t.
Secus est mundus iste / qz qdammodo est pē carnis que vxoz
spūs est cum quo consiliū habend est de salute anime qz figu-
ratum est **Gen. xxxii.** In hoc qz iacob recessit a laban ipso
nesciente **Gen.** Angelus magni consilij vocat te / et alienum
consiliū p̄stolaris **Idem.** Amicos consulat qui non legit qz
mimici hominis domestici eius **Pla. xix.** Sapientes consiliarij
p̄haom̄ dederunt consilium insipiens cauend est ecclāz homi-
ni / ne consiliū cum stulto habeat. **Vnde Eccl. viij.** Cū fatius
consiliuz non habeas / non em poterūt diligere / nisi que pla-
cent eis **De seminanti bz discordiam capitulū tredecimū**
Sequit̄ de peccato eoz qui seminant discordias
a quo peccato **Primo** debz co. ho. hoc. qz illud
pēt̄m ad dō est exosū **Vñ** prouer. vi **Ser** sūt que
odit dō / et sepi^m detestat̄ anima eius **De** los subli. rē. et
nūerat saloñ. viij. loco eū qui seminat inter fr̄es discordias
tanq̄ maḡ exosū dō q̄ alios pētōres. neem̄z si dō odiat
eos qui seminat discordias in ecclā. maḡ em vident̄ nocere
ei qui hoc faciūt q̄ qui p̄p̄riū corp̄ ei⁹ crucifixerūt **Plus**
em dilexit xp̄e corp̄ ecclē q̄ corp̄ p̄p̄riū eū p̄ corpe ecclē
corp̄ p̄p̄riū morti exposuerit **Vñ** qui fodit corpus ecclē
vmitatē eius diuidēdo maḡ vident̄ nocere ei / q̄ qui corpus
eius p̄p̄riū foderunt otinuitatē in eo diuidēdo **Ad** ostendē-
dum ecclē nullo modo volebat scindī per discordias / vo-
luit ipse tunicam inconsutilem indiuisam manere. **Ioh.**
xix. **S**ecdo debz cohibere hominem ab hoc peccato hoc.
qz sicut nich̄ tam noeuum est ecclē dō qm̄ diuisio vmita-
tis ex vno verbo quod dicit ille qui discordiā seminat quā
dōqz nascitur discordia tanta ex qua destruitur patria vna
Vnde magne malicie est seminare semen tale cum ex vno

N

grano illius talis mellis surgat. **T**ertio debet cohibere hominem ab hoc peccato hoc. q. opus illud dyabolicum est. et straniu operi xpi. **U**nde de dyabolo scriptus est **Joh. x.** **A**d dispergit oues. xps vero de se dicit. **Math. xij.** **Q**ui non colligit mecum dispergit. **A**d xpm/et ad seruos eius pertinet unire/et pacificare. **Math. v.** **B**eati pacifici qm filij dei vo. **H**ac de causa filius dei venit in mundus/ ut pacem reformaret in mundo. **A**d dyabolu vero pertinet dispere. **D**e peccato bilinguiu **D**ecimūq̄rtū capitulum.

Sequit̄ de peccato bilinguiuz. **B**ilingues autē dicuntur qui male locunt̄ de hominibz in absentia. et bona in presentia/ vel qui pretendunt q. bona in tentō nē dicāt /vel causa ioci illud q. proferunt euz malaz habeant intentōnem. **A** quo peccato primo debet cohibere hoc. q. mltū displicet deo. **U**nde **Prouerbior. viij.** **D**icit sapiencia increata que est filius dei. arroganciā/et supbiā et vias prauas/et os bilingue detestor. **S**imilz. si deus detestat̄ os bilingue cū mōstz. sic **N**ullū animal bilingue inuenitur excepto serpēte qui bilinguis est/ iuxta vulgi opīones q. dicit̄ pp̄ velocez motum lingue sic apparet. **S**econdo debz cohibere a peccato isto q. valde nociuū est primo vñ **Prou. xviii.** **V**erba bilinguis q̄si simplicia/ et ipsi proueniūt vsqz ad interiora mētis. **D**icūt̄ autē verba bilinguis q̄si simplicia. qz sub p̄textu ioci/ vel bone intentōis ea dicit̄ tñ cor audiētis mltū ledūt. **U**n de ipis pōt intelligi illud ps. **M**olliti sūt s̄mones eius sup oleum/et ipi sunt iacta.

Tertio debz co. ho. a pctō isto hoc. q. mltuz nocet pprio subiecto. **P**rimo. qz pōt illud in magno piclo. **S**i em est in magno piclo qui vnicā linguā hz in q̄nto piclo est ille q. bilinguis est vix sufficit aliquis vnā linguaz regere. **S**econdo nocet. quia ponit homines in obprobrio/ et fama mala. vñ **Eccī.** **D**enotatō pessima sup bilinguē. **D**enotatō est digiti ostensio ofusione plena. **S**ic̄ **Eccī. vi.** **I**mpropiu et otueliaz mal⁹ h̄ditabit/ et omis pctōz inui d⁹ et bilinguis

Tertio nocet / quia hominē reddit maledictum. **V**nde
Eccī. xxvij. **S**usurro. et bilinguis maledictus. multos enim
 turbavit pacem hñtes **B**ilingues sunt pseudo apli varijs
 linguis loquentes **A** peccato vero isto precipue cauendus
 est illis qui legem dei habent alios docere **Vñ j. ad Thy.**
ij. **D**yacones sibi pudicos non bilingues non multo etc
De peccato eoz qui rumores amat **D**ecimūquintū capitū.

Equit de peccato eoz qui rumores amant **A** q
 peccato precipue cauendum est claustralibz. **Vñ**
Bern. **R**umorem in clauastro enumerat inter. xij.
 abusiones claustri. xij. vero abusiones claustri hze sūt **P**re
 latus negligens. discipulus inobediens. iuuenis ociosus.
 senex obstinatus. monachus curialis. religiosus caudicus
 pannus preciosus. cibi exquisitus. rumor in claustris. lis
 in capitlo. dissolutio in choro. irreuerencia circa altare
De iactancia **D**ecimum sextum capitulum.

Equit de peccato iactancie. q dissuadetur **P**ro
 uer. xxvij. **V**bi legitur. **L**audet te alienus. et non
 os tuum. **P**ossent aut valere contra peccatū istud
Primo exēpla. vt est illud qd legit **Dan. iij.** **D**e nabuch
 qui verba iactancie proferebat dicēs in fine. hęc est ba
 bilon ciuitas magna quaz ego edificauī in domum regni in
 robore fortitudinis mee et in glām decoris mei. et euz ad
 huc sermo esset in ore regis. vox de celo ruit. cui dixit **N**a
 buch. rex / regnuz tuum transit a te **L**egit eē in vi. pa
 de quodā heremita qui pollens omnibz ai virtutibus cepit
 iactare se. et dyabolus in specie mleris venit ad speluncam
 eius dicens. q a bestijs nocte esset deuoranda nisi susciperet
 eius hospitiō. **Q**ue suscepta diuersis blandimentis induxit
 eum ad hoc qz mēbra ei sigillatim tangeret et cū inclinaret
 se vt eā fede amplecteret. ipsa euauit deridēs eū. et multitu
 do demonū clamauit. **D** monache qui te vsqz ad stellas ex
 tollebas quō dimersus es in infernuz **D**isco q exaltat hūi
 liabit. **T**ūc ille despās. et fugiēs p ofufusione a spectu

omnium religiosorum reus est ad seculum tradens se omni impu-
 dicitie ne quis eius salubribus monitis de precipicio reuocaret
 Item in religione thebayde manente quondam heremita ap-
 pollonio vite pbatissime dixit ei. vox de celo perdas sapien-
 tiaz sapietum in egipto. et omnes culturas demonum subruet.
At ille ait. aufer a me iactantiam. ne forte elatus super fra-
 tres meos cadam ab omnibus bonis. et dixit vox. Mitte
 manus tuas. et quod apprehenderis stringe et sub arena sub-
 rue. et stinue apposita manu ad euces apprehendit paru-
 uum et hyopem clamantem et dicentem. ego sum superbie de-
 mon. et iterum vox ait. perge nunc quocumque uolueris in deo
 securus. **S**ecundo potest valere contra peccatum iactantie. si
 manifestat stulticia eius qui hoc vitio laborat. **N**otandum
 ergo. quod ille qui iactat se ore proprio seipsum quandoque occidit.
Vnde Prover. xviii. Os stulti contritio illius / filios etiam
 suos ore proprio omendat / dum bona opera se iactando de illis
 amittit. Ipse etiam dei gratias effundit. vñ **E**ccli. xx. Gra-
 cie fatuorum effundentur. Ipse laudes quam amat in loco po-
 nit ubi sordet / vel in ore proprio. Omnis enim laus in ore
 proprio sordescit. Ipse etiam testimonium fert de seipso. **J**ohs
 xii. Tu de teipso testimonium prohibes / testimonium tuum non
 est. hoc de christo non habet locum cum se solus cognoscat
 et ipsi soli credendum est. **M**aximus. soli deo de se credendum
 est qui se solus nouit. sed in alijs verum est quod dicit. ij. Coz
 x. Non cum seipsum omendat ille probatus est. sed quez
 deum omendat. ille qui iactat se est ydolum seipsum colens.
 et de seipso cantans. ipse similis est galline que postquam fecit
 ouum non cessat clamare / donec perpenditur quod ouum fe-
 cit / et sic ouum amittit. sic ille qui iactat se tacere non po-
 test / donec bonum opus quod fecit amiserit. **T**ertio potest
 valere contra hoc peccatum. si ostendantur mala que ex eo se-
 cuntur. **N**otandum ergo quod ex hoc peccato secuntur iur-
 gia. vnde Proverbia. xxviii. Qui se iactat / et dilatat
 iurgia concitat. Sequitur etiam inde odium. **V**nde sapiens.

Viciosa iactatō est. affereq3 audientib3 non tñimodo fasti-
dium. sed plimūq3 odiū hoc scienduz est q3 licet viris san-
ctis opera sua bona qñq3 dicere ad dei glam. Vnde ij. ad
Cor. x. Dicit paulus. Estimo me nichil minus fecisse a ma-
gnis aplis licet eciaz ea dicere reuelatōne spei. Vnde Psa
xxvij. Dicit ezechias. Memento domine queso. quomodo
amblauerim coram te in veritate. De reuelatōe secretoꝝ

Sequitur de secretoꝝ reuelatōne a quo peccato
debent hominem cohibere tria. **P**rimū est hoc
q3 legitur Eccl. xxvij. Qui denudat archana ami-
ci perdit fidem. **S**ecundū est hoc. q3 est de cordatō ad
amicum excepto comutō et improprio et superbia et mi-
sterij. reuelatōne. et plaga dolosa. vnde reuelatō secreti
est vnum eorum de quib3 vix fit concordatō. **T**ercū est
hoc q3 si aliquis infamatus fuerit illa reuelatōne vix po-
test ei restitui dampnuz quod suscepit. Vnde Prouerb.
xxv. Que viderunt ocli tui. ne proferas in iurgia cito. ne
postea emendare non possis. cū de honestaueris amicū tuū
De indiscreta dminatōne Decimumoctauum capitulum.

Sequitur de peccato indiscrete comminatōnis a q3
peccato cauere debemus. **P**rimo exemplo cri-
si de quo legitur j. p. iij. Qui cum pateretur non
cominabatur. **S**ecundo debet cohibere ab eo. vt demus lo-
cum timori dei. Vnde Ecclesiastici. xix. Corripe amicus an-
teqm commineis. et da locum timori altissimi. **A**ltissimi ti-
mori dat locum qui potius vult q3 homines dimittant pe-
care timore dei qm timore humano. **T**ertō quia commi-
natōnes multum offendunt hominem. et mltā mala inde se-
quunt. Eccl. xxij. Ante sanguinem maledicta. et contume-
lie. et mīe. **Q**uarto. ne stultōres nos ostendamus qm
sumus. homo qui comminari consuevit ostendit se stultō-
rem q3 sit quia multa comminatur que nunq3 facturū sit
Vñ Prou. xiiij. Qui impacēs est exaltat stulticiam suam
De promissione indiscreta et vto Decimūnonū capitulū

Sequitur de peccato indiscrete promissionis a quo peccato debent cohibere tria mala que inde secuntur. **P**rimus est remorsio proprie consciencie.

Vnde proverb. xxij. Est qui promittit et quasi gladio pugitur consciencie. hoc fit quando non soluit qd promisit.

Secundū malum est. qd inimicicias eius incurrit qui cui promisit eum ei non soluit. **V**nde in Ecclia. xx. Est qui

pre confusione pro amico et lucratus est eum inimicū gratis. **T**ercium malum est. qd tenetur soluere qd promisit.

Vnde eccl. xix. Ne spondeas supra virtutes tuam. et si pōderis quasi restituens cogita. **S**peciali autē cauere de-

betur a voto indiscreto ne scilicet uoueamus qd imple-

re nolumus in quo multum peccant aliqui claustrales qui uouent que sciunt se non impleturos in quo aliqui eciam

multum peccant qui suscipiendo sacros ordines continen-

ciam promittunt quam tamen non proponunt seruare. qd valde periculosū est. **V**nde proverb. xx. Ruina est homini

deuorare sanctos. scōs id est de voto suo honorare sanctos et post uota promissa non reddere. **I**tem in eodē Si quid

uouisti dō ne moreris reddere. **D**isplicet em̄ ei infidelis et stulta promissio. **D**e uerbo ocioso. et peccatis uenialibus. **C**apitulum uicesimū

Sequitur de uerbo ocioso et qd sit. **N**otand ergo qd uerbū ociosū fm̄ Jer. est qd sine utilitate loqn-

tis dicit aut audientis. **V**erba uero scurrilia et turpia non sunt sputanda inter ociosa. **V**n̄ Jer. Qui

scurrilitatē replicat. et ebachinnis ora dissoluit. uel aliqd pfert turpitudinis non ociosi sermonis sed criminosi. re-

us tenetur. **M**ulta uero sunt que deberent hominē cohibere a vobis otōsis. **P**rimū est hoc qd cū uir iustus celū sit os

eius porta celi est. **E**t ideo aperiendum non est absqz magna causa. **L**egimus enim celum ad litteram multociēs apertū fuisse. h̄ nūqz legz qn̄ aliqz miz̄ subsecutū sit legit in

psalmo. **J**anuas celi aperuit et subditur. **E**t pluit illis.

manna ad manducandum. Legitur etiam in luca q̄ Ihesu
 baptizato et orante apertū est celum. Et subdit q̄ descen
 dit spiritus sanctus. vox etiam patris audita est. Itē cū be
 at⁹ stphān⁹ lapidaret⁹ apri sūt celi ⁊ vidit ihm stātem a
 dextris dei. Et glaz ipsius. Sic qñ porta celi spūal' aperit⁹
 sez os viri iusti debet inde exire manna vel verbuz dulcis cō
 solatōis. vel verbū quo spiritus sanctus datur. vel verbum
 quo spiritus sanctus vel ipsius gracia hominib⁹ ostendatur.
Sed de quibusdam cum expectatur vt exeat manna exte
 rius rana. aliq̄ sez garrulitatis. **S**ecundo deberet ho
 minem cohibere ab ociosis verbis hoc. q̄ lingua calamus
 est spiritus sancti. Vnde ps. Lingua mea calamus scribe ve
 lociter scibentis. Solent offendi scriptores quando calo
 mo eorum aliq̄ inutile scriptatur et illum proiciunt. sic
 spiritus sanctus quandoq; linguam illam repellit que verbis
 ociosis se exponit. **T**ertio debet cohibere hominem a ver
 bis ociosis hoc. q̄ loquela naturalī in solam locutōnem vel
 racionem habentib⁹ inuenitur. Vnde per se data est loque
 la racioni. et ideo sine ratōne fidei fieri non debet. **Q**uar
 to debet cohibere homines a verbo ocioso hoc. q̄ omnia ver
 ba ad examen dei veniunt. Vnde Math. xv. De omni ver
 bo ocioso q̄ locuti fuerint homines reddent in die iudicij
 ratōnem. Et ecclias ultimo. Cuncta que fiunt adducet do
 minus in iudicium pro omni errato. Et dicit glosa. q̄ de
 verbo ignoranter prolato. Vnde debent verba nostra hic ex
 aminari vt per examen illud possint transire. **Q**uinto de
 bet cohibere hominem a verbo ocioso hoc. q̄ homo est. velut
 castrum obsessum vndiq; . Vnde in psalmo. Inimici mei
 animam meam circumdederunt. ⁊c. **D**s vero hominis por
 ta est per quam sepe hoc castrum captum est. **I**deo porta
 ista diligenter est custodienda. et non ad verba inutilia
 aperienda. **S**exto debet cohibere hominem a verbo ocio
 so hoc. q̄ thesaurus magnus est in homine. Vnde aposto
 lus. **T**hezaury habemus in vasis fictilib⁹. **I**deo qui theaur⁹

664

non vult amittere os suū clausū debz diligenter custodire
Consequenter primo. vtilitas mag̃ que ex verbis illis potest pro-
uenire. verbo em̃ vno potest homo in oratōne regnū eter-
num mereri. Item vno verbo potest dari occasio salutis plū-
bus animabz. Vnde ex magna corruptōne prouenit hoc. q̃
homo otōsa et inuicilia loquit̃ libēter. ex quo potest ad deū vti-
lia loqui. hoc autem precipue reprehensibile est in sacerdo-
tibus. Vnde **Ger.** Inter seclāres nuge sunt in ore sacerdo-
tis blasphemie. Interdum si incidit ferende forsitan refe-
rende nunq̃. Consecrasti os tuū euangelio. tibi iam aperi-
re illicitū est. Assuescere sacrilegū. latia sacerdotum custo-
diunt scienciam. et legem requirunt ex ore eius. non nu-
gas vel fabulas. verbum scurrilitatis qd̃ faceti vrbani ve-
nomine colorant. non sufficit ab ore peregrinari procul ab
aure est relegandus. feda ad cachinos moueris. fedius mo-
ues. **Jer.** Beata lingua que non nouit nisi de diuinis tex-
ere sermonem. Aliqui vero sunt qui non multum curāt caue-
re a verbis ociosis vel ab alijs venialibz peccatis eo q̃ talia
peccata sibi parua videntur. Ideo notandus q̃ quinqz sūt
que debet homo timere circa venialia peccata. Primum est
multitudo eoz. Vnde aug̃. Ista leuia contempnere noli. Si
contempnis qm̃ appendis. expauesce qm̃ cōnumeras. Se-
cūm est hoc qm̃ pro talibz ad iudicium dei sumus trahē-
di. Vnde super illud. **Job. xxxj.** Nonne vias meas ipse cō-
siderat. Dicit glo. Sic deus vnus cui usqz vias cōsiderat sic
gressus dimumerat. vt nec minutissime cogitatōnes ac te-
nissima verba que apud nos vsu viluerunt eius iuditō in-
discussa remaneant. Sed que ratō poterit reddi de verbis
ociosis cū ipsa sine ratōne dicantur. Vnde **Ger.** Si p̃te-
rea verbum otōsum est q̃ nullam ratōnabilem causam habe-
at qm̃ ratōnem reddere poterim⁹ de eo q̃ est preter ratōne
licet confabulari ayunt. donec pretereat hora ad obtinen-
dam veniam. ad acciūrendam gratiam ad promerendam
gloriam miseratō conditoris. Tercius timendū est ne inter

multa venialia alig mortale incidat homine ignorante .
 Vnde in osee . Alieni omederunt robur eius . et ipse nesci-
 uit . Quarto timendum est ne per venialia homo ita debi-
 litatur qd in aliqd manifestum mortale cadat . Eccl̄ . xix .
 Qui modica spernit paulatim decidet . Greḡ . Vitasti grā
 dia . caue ne obzuaris harēa . Idem si ista praua negligim⁹
 insensibili seducti audacter maiora perpetrām⁹ . et si stup-
 pa et clauū in manib⁹ sint minima . tñ defect⁹ eoz occasio
 submersionis possit esse hys qui in manib⁹ sunt presentia
 eoz occasio est euasione . Legitur . qd absolon occasione
 criminum interfectus sit . ii . Reḡ . xviii . In criminib⁹ parua
 peccata possunt intelligi . sicut et ibi capilli capitis mei nu-
 merati sunt . que parua peccata mltis sunt occasio mortis .
 Legit̄ eccl̄ iudicū . xvii . qd samson abscessis criminib⁹ debil-
 factus sit . in quo figuratū est qd aliquis debilitat̄ quando
 modica bona negligit facere . Et contra nazarei nutriebant
 comā . Vt legitur nūoz . vi . Quinto timenda sunt venia-
 lia . quia profectum impediūt . quādo em̄ aliquis deo ing-
 rus est . et non vult facere pro eo nisi ad id qd tenet̄ deus
 non ita habūdanter largitur graciaz ei vnde proficere pos-
 sit . Ps̄ . vnicus pilus cibum alicui reddit abhominabilem
 et modicum pulueris oculum mltum obnubilat . Sic venia-
 lia seruiciū alicui⁹ minus gratū vident̄ deo reddere
 et oculos cordis obnublant . ¶ De mltiloq̄o . xxi . cap̄
Sequitur de mltiloquio a quo peccato . Primo debz
 cohibere hoc qd mltiloquiū signū est imbecillitatis
 Jer̄ . Inter canes qui infirmior est magis latrat
 Secundo vero hoc qd mltiloquiū hominem odiosū red-
 dit . pauciloquiū vero amabilem . Vnde quidam ph̄s in-
 terrogatus quomodo quis hominib⁹ posset placere . inq̄t
 Si gesseris optima . et locutus fueris pauca . Et eccl̄ . xix
 Terribilis in ciuitate sua homo linguosus et temerarius .
 et in vbo suo odibilis erit . Tertio h̄ qd mltiloquiū impedit
 diuisionē hois . Vñ iob xi . Nunq̄ vir verbosus iustificabit̄

Lemie .xii. Vir qui patit fluxu seminis immundus erit
Quarto vero hoc. q in multiloquio non deerit p^{et}m^u Ve
legit puer .x Et in eccl^o . Qui multis vtit^r verbis ledet ani
mam suaz Et in eccl^o . In multis sermonibus inueniet^r stultis
cia **Q**uinto hoc q multiloquiū signū est stulticie . Vñ in
eccl^o . Stultus verba multiplicat . Et eccl^o .xxix. Totū spm
suū profert stultus . **S**extū vero est hoc q dicit^r in ps .
Vir linguosus non diriget^r in terra **S**eptimū est hoc .
q frequēter accidit . q vbi est multitudo verborū ibi est in
digencia operū . sicut ibi vbi multū est de paleis sepe paruz
est de grano **P**rcū .xiiij. Vbi verba plima ibi frequentē ege
stas Et .xix. Qui tm verba sectat^r nich hēbit . **D**ctauo
quia magna utilitas que est in cauendo a multiloquio Eccl^o
xix. Qui odit loq^uitatē extinguit maliciā In proū De fru
ctu ozis sui replebit^r vnus qsqz bonis **D**e turpiloqo ca .xxij
Equit^r de turpiloquio qd pccatū dissuadet nob
Apostol⁹ ad eph .v. dicens **F**ornicatō aut omis
immundicia non nominet^r in vobis . sicut decz scōs
aut turpitude . ab hoc pccato multū dē⁹ cauere . qz hoc
p^{et}m^u est turpitude in ore vbi multū mdecens est immūdi
cia . **M**ultiloquiū proximū corrūpit **V**nde j . ad Cor xv
Corrumpūt bonos mores colloquia praua Et ij . ad rhy .
ij **Q**uoz sermo serpit vt cancer . **C**orrūpit eciam ipsū qui
turpiter loquit^r . vt tandem turpia opera non abhorreat .
Sen **T**urpia ne dixeris paulatim em per verba pudor de
icit^r . **D**e scurrilitate . et risu **C**apitulū **V**icesimūterciū
Equit^r de scurrilitate que a stultis curialitas dici
tur idest ioclaritas . **S**icut dicit glo . super eplaz
ad eph . **Q**uito . dē qd p^{et}m^u primo possūt valere
verba sacre scripture que illud dissuadent . vt est illud ad
ep^h .v **F**ornicatō aut et omis immūdicia aut auaricia nō
nominet^r in vobis . sicut decet scōs . aut turpitude . aut stul
to . aut scurri Et ij . ad thess . iij . **A**udiūm⁹ quosdam inter
vos ambulare in quiete nich operantes . sed curiose agentes

hijs aut qui huiusmodi sunt denunciamus. et obsecramus
 in dno ihu xpo vt cu silento operantes pane suu manducet
Sed pot valere contra hoc peccatu. si scurras diuersis
 generibus rez oparem? **N**otad ergo q scurra est velut
 capra l hymia cu qlu ludie dya? . 7 homines excitat ad risu
Capra fetida est hymia deformis. sic tles valde fetidi sunt
 et deformes. **I**psi sunt etiam fures dampnosissimi. temp?
 eniz quo nich preciosius est inter trasitoria furant homini
 bus **I**psi solatores sunt eoz qui laborat inseruio dya
 boli **I**psi releuant falsis recreatombz labores eoz qui va
 dunt in infernu ne deficiat in via **I**psi etiam faciunt obdor
 mire homines in peccatis. vt a dyabolo portent in infernu
 et non excitent **T**ertio pot valere contra hoc. si ponam? ea
 que sacra scripture dicit de risu hui? temporis ad que ver
 ba scurrilia excitant **N**otanduz ergo. q risus hui? epis
 error est **U**nde eccl. .ij. **R**isum reputau errorem **E**st ecia
 velut quedaz ebullitio stulticie **U**n prouer. xv **D**s factioz
 ebul. stul. **F**it aut h ebullitio ad ignem prave occupiscencie
 scurra sufflante illu igne. vento vanitatis incluso **R**isus au
 tem tles est velut sonitus spmaz ardeiu sub olla crepitan
 cu **U**nde eccl. .vij. **S**icut sonitus spmaz ardeiu sub olla
 sic risus stulti **I**tem risus tles est velut qui daz nuenis stul
 ticiaz cordis exterius insinuas. **U**nde eccl. .xix. **A**mictus
 corporis. et risus denciu. et ingressus hominis. enunciat
 de illo **I**tem risus tles maledictus est. **U**nde luc. .vi. **V**e
 vobis qui nuc ridetis. quia lugebitis **E**x hijs satis ma
 nifestu est quanta sit fatuitas scurriaz qui ad risum tles
 excitant **I**te notandu q est risus inuidie. risus perfidie
 risus insanie. risus vanitatis pure. et risus prudencie. **D**e
 risu inuidie loquitur poeta describens inuidiaz. **R**isus adest
 nuq nisi qz fecere dolores **D**e risu perfidie legitur prouer.
 x. qsi per risum stultus operatur scelus **D**e risu insanie le
 gitur prouer. xv. q stulticia est gaudiu stulto **U**n augu?
Malunt sapientes se habere sanos lugentes q freneticos

ridentes **S**ecundus augustinus dicit Gaudium mundanorum gaudium
 est freneticorum **R**isus vero pure vanitatis est . cum aliquis
 ex sola leuitate ridet ad quem risum possumus referre quod le
 gitur in vitis patrum de quodam sene qui vidit quendam
 ridentem et dixit ei **C**oram celi et terre domino rationem totius
 vite nostre reddituri sumus et tu ridet **R**isus vero prudē
 cie est risus rarus et tacitus **U**nde ecclesiasticus .xxi. **F**acius in ri
 su exultat vocem suam . **V**ir autem sapiens vix tacite ridebit
Et job .xxix. **S**i quando ridebam ad eos non credebant **B**reg.
Prelatus debet se tibi habere ad subiectos . ut ridens timeri
 et iratus possit amari . ne nimia leticia vilem . vel immodera
 ta seueritas reddat odiosum . **I**tem nota quod sicut risus
 presentis vite debet esse rarus et modicus . sic luctus fre
 quens et multus **M**onemur autem ad hoc exemplo christi que
 ter legimus fleuisse . risisse vero nunquam legimus . fleuit ihesus sup
 ciuitatis destructionem **L**uc . xix . **E**t ad lazari suscitacionem
Joc . xi . **E**t in agonia quando prolixius orauit . **D**e quo fle
 tu habetur ad hebraeos . v **M**onet etiam ad hoc multiplex mate
 ria luctus quoniam in mundo isto videmus et hoc quod lacrimae mee in
 suo valore sunt . de hac materia require in tractatu de luxu
 ria de choreis **D**e indiscreta taciturnitate . cap . xxiiii .
Equit de indiscreta taciturnitate **E**t notandum
 quod sicut viciosa est loquacitas sic etiam viciosa est
 semper tacere **U**nde ecclesiasticus . iij . **T**empus tacendi .
 tempus loquendi **V**idetur . **S**eruanda est lingua non in so
 lubiliter liganda . **S**er . **M**ors et vita in manibus lingue .
 ideo ori ponenda est custodia . ut nec vitalem edificacionem
 clausura dampnet . nec letalis perniciem libere forciat egre
 ssim . **t**aciturnitas vero precipue reprehensibilis est in pre
 latis qui docere habent populum . **I**llis enim tacere a verbo
 predicacionis mors est **U**nde exo . xxviii . **P**receptum est quod
 in extremis partibus vestium sacerdotalium fierent tintinae
 blata aurea mixta malis punicis et audiret sonitus ante aarō
 ingrediretur et egrediretur sanctuarium in conspectu domini

672.

et non moreret de quo verbo loquens Breg dicit. Sacerdos ingrediens et egrediens morietur si de eo sonitus non auditur. quia extra se iras inter in iudicis prouocat si de eo sonitus predicatois non procedat Ad idem pertinet illud quod legitur eze. xxxiii Si spectator viderit gladium venientem et non insonuerit buccina et populus non se custodierit veneritque gladius et tulerit de eis animas ille qui iniquitate sua captus est Sanguinem autem eius de manu spectatoris requiram. Apoc. i. ad Cor. ix. Ne michi si non euangelizauero Ad prelatum specialiter pertinet illud Psal. lviij. Clama ne cesses Et illud osee. viij. In gutture tuo sit tuba. et illud Psal. vi. Ne michi. quia tacui. Si propter taciturnitatem prelati aliquis preceat Sile est ac si ipse eum interficiat Vnde paulus Act. xx. Mundus sum a sanguine omnium. non enim subterfugi quo minus annuntiare omne consilium dei in vobis. Innuens pro oppositum quod ipse reus esset sanguinis eorum si ipse eis non annuntialit Indiscreta taciturnitas dissuadet Eccl. iij. Vbi legitur. Ne retineas verbum in tempore salutis

De remedijs contra peccatum lingue Tercia pars

Postquam dictus est de peccato lingue. et custodia in communi. et specialiter de xxxiii. peccatis lingue Consequenter tangendum est aliquod de remedijs contra peccatum istud. Et ponemus octo remedia contra peccatum istud. Primum remedium est consideratio periculi quod est in loquendo. tunc porta alicuius castri caueus aperit. quoniam notum est domino castri quod hostes porte insinuant. unde cum hostes invisibiles porte oris specialiter insidiant. cum cautela magna capienda est Ad hoc remedium potest referri illud Job. xl Memento belli. et ne addas amplius loqui quam secundum remedium est. consideratio tam nobilitatis quam utilitatis huius membri. de qua nobilitate et utilitate habitum est in principio tractatus ubi dictum est quod in lingua precipue in decem sit immundicia et quod diuino officio pre ceteris membris deputata sit Tercium remedium est. quod homo contra

679

portam oris q̄si quasdam barras facit **B**arre iste sunt pro-
 posita firma declinandi personas illas cum quibus pecca-
 re solet per linguam vel loca illa in quibus solet habere oc-
 casionem per linguam peccandi vel silentium tenendi horis
 in quibus facilius homo per linguam labitur ut hora post ei-
 tum et alia similia apposita que custodiunt hominem ne offe-
 dat in lingua **D**e barris istis legitur **P**rou. xviii. **F**rater
 qui adiuuatur a fratre q̄si ciuitas firma. et iudicia q̄si ve-
 stes vrbū apposita ex iudicio rationis facta de custodia se-
 suū et q̄si vestes id est q̄si barre vrbū. **Q**uartū remediū est
 q̄ homo raro loquat̄. exemplū de hoc habem⁹ in beata vir-
 gine eius septem verba t̄m legunt̄ in euangelijis. **V**nde
 in eccl̄. **Q**ui odit loquacitatem extinguit maliciam. **T**er-
 tum remediū est. q̄ homo pauca loquat̄. sic em̄ in mlti
 loquendo non dicit peccatum. sic breuiter loqui ad hoc va-
 let ut homo caueat a peccato **D**e quarto. et quinto reme-
 dijs dicit ph̄s. ad sumam perfectionis volo te esse breuilo-
 quum. rariloquum et submissa voce loquentem **A**d rarilo-
 quiū monet seneca dicens **A**uribus frequēcius q̄ lingua uti-
 re. **I**dem. in hoc mēi be ut libencius audias q̄ loquaris.
Sextum remediū est tarditas in loquendo ut homo
 non exeat in loquendo nisi precedente deliberatōne **A**d q̄ p-
 tinent verba sacre scripture que secunt̄ **Y**ero. p̄. veniat
 sermo ad limam cū ad linguam **E**ccl̄. iiii. **N**oli citatus esse
 in lingua. et **E**ccl̄. v. **N**e temere q̄ loq̄ris. neq̄ cor tuū sit ve-
 lox ad proferendum sermonem coram deo. **G**auit̄ causa
 quare non debeat homo loqui absq̄ deliberatōe. q̄ em̄ hō lo-
 quit̄ coram deo loquit̄ **E**ccl̄. xxi. **V**erba prudentium sta-
 tera ponderabuntur. **S**en. **T**ardiloquiū te esse iure et pro-
 pe erit tibi deus. **P**rouer. xiii. **Q**ui inconsideratus est ad
 loquendum sciet mala **Q**ui em̄ non vult loqui absq̄ deli-
 beratōne clauem oris habeat in archa cordis **V**nde quo ad
 hoc securus est **E**ccl̄ xxi. **I**n ore fatū cor illius et in cor-
 de sapientium os illoz. **S**eptimū remediū est q̄ inter

674.

omnia precipuz videtur esse vt homo orando lingua suaz
deo emendet. domini eniz est gubernare linguam. vt legit
Prover. xv. Vnde dauid. Pone domine custodiam ori
meo. **O**ctauus remedium est silentiu claustraliu. Ieroz
Linguam maledictaz inductuz emundat silentiu. Et sicut
in sexto clauis oris ponit archa cordis. In septimo vero
ponit in manu dei. sic in octauo. Ista clauis oris ponitur
in manu prelati. Qui autem nesciente prelato. et nolente
portam oris aperuerit postq̄ ei clauis tradidit fractoz vi
detur esse templi spiritualis. et euz clauē faciat extra clauē
videtur esse latro. Ad emendationez vero claustralis silē
cij. Primo possunt valere exempla. et precipue exemplū
cristi. de quo dicit glosa super illud Psa. liij. Quasi agnus
coraz tondeute se obmutuit et non aperuit es suum. I. glo.
herodi vel pylato pauca respondit ne differretur salus hu
mani generis. Legit̄ etiam q̄ abbas agathon lapidem in
ore suo per triemium portabat donec taciturnitatez discerz.
Legit̄ etiam de abbate pando q̄ fratres dixerūt ei. vt
diceret aliquoz sermonē alexandrio episcopo ad se venientē
qui ait. Si in taciturnitate mea non edificat̄. nec in ser
mone meo edificabit̄. **I**nuenit̄ etiam de quodam milite
potente qui voluit intrare religionez. et misit quendā va
sallum suum ad abbatem quendam inuigens ei q̄ dicerz abbi
se velle intrare istaz religionem. Ad didit eciaz q̄ diceret
se esse mutum. paratū tam̄ in omnibz se obedire. Quod
ideo fecit. quia sepe in lingua offenderat. et cogitauit q̄ ni
si caueret sibi lingua sibi auferret bona que ibi faceret. Et
receptus est in religione illa. et credebatur mutus. **E**riēs
autem quadaz vice cum abbate ad quendā militem qui labo
rabat in extremis. Vidit animaz eius cum moreret̄ misera
biliter a demonibz trahi. et opaciens fleuit. et disceden
tes inde obuiaz habuerūt quendam alium militem qui pro
misit abbati q̄ renūciaret seclō. Et cū eum precederet in qu
dam ponte temptaturus viam coram abbate decidēs de pōte

submersus est. Cuius animam vidit miles ab angelis in spe-
 cie monachi in celum deferri. Et solutus est in gaudium.
Cum autem abbas venisset ad claustrum adiurauit militem in
 virtute obediencie. **V**t sibi diceret. si loqui possis et cur
 in morte illorum duorum se tunc habuisset. **C**ui miles. male fe-
 cisti. quia contra propositum meum me loqui fecisti. **S**ed ta-
 men tibi indicabo. **E**t narrauit ei omnia per ordinem. **A**udi-
 ens abbas cecidit ad pedes eius. miles autem rennuens pe-
 cijt. vbi in aliquo recluderetur loco. vbi taciturnitatis sue
 propositum posset seruare. **S**ecundo possunt valere ad
 commendationes silentij sacra verba que illud dissuadent.
Vt est illud Auguſtini super domine exaudi. Loquela sit in
 necessitate. taciturnitas in iocunditate. et arsenio. cuius di-
 scederet a palatio. vt monachus fieret. **F**acta est vox di-
 cens. **A**rsenio fuge tace quiesce. **H**ec enim sunt radices non
 peccandi. **G**ero. **M**ulto melius est de duobus imperfectis.
 iustitiam et sanctam habere quam eloquenciam peccatrice. **T**er-
 cio potest valere ad commendationes silentij. si ostendantur bo-
 na que ex silentio preueniunt. **N**otandum ergo. quod silentium
 homines fortes efficit. **V**n **I**sa. xxx. **I**n silentio. et sicut erit
 fortitudo vestra. abbas pastor. **O**mnis labor qui euene-
 rit tibi ex taciturnitate superabit. **S**icut vix vel nunquam pugil
 vincit nisi verbum malum dixerit. sic vix vincit a dyabolo que
 a malis verbis sibi cauerit. **S**icut silentium pacem facit. **V**n **I**sa.
 xxij. **E**rit opus iusticie pax. et cultus iusticie silentium. **S**i-
 lentium est quasi quedam cultura iusticie. **S**icut enim ex nimia
 loquela frequenter sequitur iniuria tamen dei quam proximi. sic ex silen-
 ticio iusticia nutritur ex qua velut ex quadam arbore fructus pa-
 cis colligitur. **V**n cum claustralibus pax summe necessaria sit val-
 de necessarium est eis silentium vnde pax sequitur. multe lites
 et ire remouentur ex obseruatione silentij. **P**rou. xxvj. **Q**ui
 imponit stulto silentium iras mitigat. **I**tem silentium
 est signum sapie. **S**en. **T**aciturnitas hominis stulti per sa-
 pienciam est. **Q**uidam philosophus cuiusdam rustico in conuiuio taceti

646

Et doctis inquit hoc solum habes. **Prouer. xviii.** Stultus
si tacuerit sapiens reputabit. **In iob vltio.** Utinam taceretis
vt putarem in sapietes. **Sap.** Nemo stultus tacere potest
Ites silentium est spiritus perfectus. vñ in **Tren. iij.** Sede
bit solitarius et tacebit / quia leuabit se super se. homo qui
iam leuauit se super statum hominum qui habet deum solatorem / et
collocatorem potest esse solitarius et tacere. **Ex quo em h3 deum**
pro sorto non curat de sorto humano. **Sen.** Primum argumē
tus opposite mentis existimo posse secum distingere / et secum mora
ri. **Dei.** Cuius quoque est nunquam est minus solus quam cum ipse est
solus quia ideo dicitur / quia tunc liberius habet suum socium scilicet deum.
Homo etiam cui deus interior loquitur. non curat multum de loque
la exteriori. **Grego.** Non sufficit proficere homo ad utrumque
diuisus / quia si exteriorius auditum aperit interiorius sordescit. **I**tes
silentium parat hominem colloquio diuino. vñ **Tren. iij.** **Bo**
nu est prestolari cum silentio salutare dei. **Filius dei** verbum est
Ideo auscultationem requirit. **In Eccl.** Vbi non est auditus
non effundetur sermo. **Et i. Reg. i.** Loquere domine quia audit ser
uus tuus. **S**ilencium suare est os vñ erit ignis / et flamma
obstruere. **I**tem silentium seruare est bestiarum indomabilem clau
sam tenere. **Iaco. iij.** Omnis natura bestiarum / et volucrium / et
serpentium et ceterorum domatur / et domata sunt a natura humana. **Lig**
ua autem nullus hominum domare potest. **I**tes silentium suare est gladi
um penetratissimum in vaginam abscondere. **In ps.** Lingua eorum
gladius acutus. **I**tes silentium suare est foueam obstruere
per quam homo sepe cecidit / et collum cecidit sibi fregit. **Eccl. xij.**
Deat vir qui non est lapsus in verbis ex ore suo. **Domini dili**
genter esset obturanda fouea illa que toties fuit homini oca
sio ruine et tunc ruine. **S**ilencium frenum est viri claustralis
sine silentio enim est quasi equus sine freno. **S**ilencium est clauis
religionis est. **V**nde claustralis absque silentio proprie clau
stralis non est cuius sit absque clausura. sed est velut vrbis pa
rens et absque murum ambitu. sic vir qui non potest in loquendo
cohibere spiritum suum. **C**laustrum absque silentio est velut vinea absque

sepe que direptioni exposita est. **Ecc̄i. xxxvi.** Vbi non est
 sepes diripiet possessio. **Ecc̄i. x.** Qui dissipat sepe mor-
 debit eum coluber. **Mat̄h. xxi.** De ista sepe legit̄. hō erat
 p̄familias. qui plantauit vineas et circūdedit sepe ei. **Et**
Proū. xxiii. Per agrū hominis piger transiit. et per vi-
 neam viri stulci. et ecce totū repleuerant vitice. et opu-
 erūt superficiē eius sp̄ie. et materia lapidum destructa erat.
Itē h̄ per materiaz intelligit̄ q̄ superius p̄ sepe. **Et** inuit̄ q̄
 negligētia. et pigritia p̄latoz causa sit q̄ silēciū. et alie
 claustrales obseruācie in claustris nō obriuent̄. Sic oportet
 obstrui vas in q̄ sit vit̄ ferratū vt vinū forci? sic sic oportet
 vt claustral' districte obseruaz silēciū. vt feruor deu-
 otōnis sit in eo. Alioq̄n si os eius ad leq̄citātē fuit apertū. si
 quid deuotōnis in eo est exalat. **Itē** silēciū in claustro su-
 flocatō malicie est. qz iuxta verbū prius positū. Qui odit
 loquacitatez extinguit maliciaz. Silēciū ec̄ signum est mor-
 tis veteris hominis. loq̄citas in claustrali qui debz esse mor-
 tuus stupēda est. sicut si homo mortuus loqueret̄. Religio
 vero vbi non obseruat̄ silēciū. pōt dici illud **Job. xxx.** q̄
 rupto muro. et aperta ianua irruerunt super me. **Vltimo**
 ad cōmendatōnez silēcij pōt valere illud sapientis **Locu-**
 tum esse aliquā p̄me iuit me. tacere vero nunq̄. **Item** chuci
 qui interpretat̄ silēciū erat amicus dauid. **Unde** posui
 ori meo custodiam etc.

Explicit summa de vicijis. seu tractatus moral' wilhelmi
 episcopi lugdunens' ordinisqz fratrum predicatorz.

